

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De S. Modoaldo episcopo Treuirensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

Maximus
inuoans S.
Epiphaniū,
mor à de-
monelibe-
ratur.

lugeam meum patrem, & vos mittam in pace. Illi autem sic fecerunt. Et luxit Archadius Imperator, sanctæ memorię patrem nostrum & Episcopum Epiphaniū quadraginta dies. Post luctum autem fecit constitutionem, & misit cum eis virum pium militantem, nomine Maximum. Is habebat spiritum immundum. Cū ij autem peruenissent Constantiam, statim Maximus accepta constitutione, ingressus est in locum, vbi sunt posite reliquie sancti patris nostri. Cūq̄que pronus cecidisset in faciem, & preces posuisset supra thecam, dixit: Deo digne sancte Epiphani, expelle à me malignum spiritum, & tunc aperiam hanc formatam scripturam cum magna gratiarum actione. Statimq̄que exijt immundus spiritus à Maximo. Maneq̄que patefacta fuit scriptura formata in loco publico, & omnes propterea magna sunt affecti lætitia. Formata autem scriptura vim infero in mea epistola, quam ad vestram mitto pietatem: quæ in versu secundo sic continet. Sic enim dicit Imperator Archadius de sancto patre: Eum, qui vixit supra nostras leges, nolimus iacere conuenienter nostris legibus. Ecce ergo, o sancte pater Polybi, vniuersam consequentiam, quæ fuit tam verbis quàm factis, expositi vestræ apud Deum honoratæ & sanctæ animæ per literas, quæ à nobis misse sunt per venerandum Diaconum Calippum. Habe autem perpetuam mei memoriam in tuis ad Deum orationibus, sancte pater. Tuum verò sanctum Clerum meo nomine salutare digneris, o digne sacerdotio, sancte pater. Ora pro me, o vir maxime pie.

VITA S. MODOALDI TREVIRORVM EPI
SCOPI, EDITA A STEPHANO ABBATE
Leodiensi.

PRAEFATIO AVTHORIS AD THIETMARVM ABBATEM,
in vitam beati Modoaldi Archiepiscopi Treuirensis.

1. Cor. 12.

Vis magna
charitatis.

Omino Thietmaro, Helmuuardecensis cœnobij Abbati reuerendo, & sanctis, qui sub ipsius cura degunt, fratribus Stephanus Abbas humilis congregationis beati Iacobi in Leodio, æternam in Domino salutem. Quoniam gratiarum distributor Deus in diuidendo singulis, prout vult, super omnia donat charitatem, qua diligamus bona in alijs, quæ desunt in nobis, vt omnia singulorum, & singula fiant omnium: necesse est, vt in proximis studeamus amando possidere, quæ videmus in nobismetipsis operando mintis prouenire. Vnde bonum studij vestri trahentes odorem, admodum lætati & delectati sumus, super his videlicet, quæ de vestri laboris profectibus innotuerunt nobis per quendam ex vestris, quo ad tempus vsi sumus: in quo vno omnium vestrum conuersationem bonam imaginantes, gaudemus iam ex charitate vos prænoscere, quos corporeo intuitu necdum contigit vidisse. Spe enim ad supernam tendentes patriam, illuc precum lachrymarumque legatione præmissa, rogare debemus, quæ ad pacem sunt Hierusalem, & ad perpetuum cum illius ciuibus habitandi fœdus componendū, leuare potius fidei oculos ad montes, vnde nobis intercessionis auxilium veniat, quàm præsumere de principibus, in quibus salus nulla est.

Psal. 145.

Huius itaque celestis habitationis obtinendæ pio accensi desiderio, ad arcem tanti roboris vestros prouexistis animos, vt thesaurum Treuironum, à pluribus annis reconditum, pia importunitate aggredere mini spoliare, pignora videlicet sancti Modoaldi Archiepiscopi, & duorum corpora Thebæorum, cum alijs reliquijs ausi postulare, digni impetrare, absportare, honorificare & patrocinij eorum exultare. Et quoniam desiderium pauperum suorum exaudiuit Dominus, tam Dei & sanctorum voluntate præeunte, quàm vestra subsequente industria illud obtinere meruistis, quod nulla argenti vel auri copia valeret comparari, quod nulla regia potentia præsumeret attemptare. Quantum autem temporis, quantum laboris ad hæc adipiscenda expendertis, qualibus suffragantibus personis ad hanc bonæ voluntatis efficaciam perueneritis, qualiter huius, vt ira dicam, victoriæ brauium apprehenderitis, satis diligenter vsque ad vnguem descripsit ille vir supradictus, immò iam noster & frater & amicus præcordialis, & quicquid ex charitate meretur appellari, vir sinceræ iucunditatis, qui tali negotio semper labore suo & consilio interfuit. Qui corpore quidem ad tempus vobis absens, spiritu autem semper præsens, dum pro inuestiganda patroni sui generositate, ordinis

ordinis nostri loca plurima inuiferet : & quasi apis argumentosa florum dulcedinem in mellis liquorem comportans, tam gesta pontificum, quam annales regum Francorum, famamque antiquorum sapientium diligenti inquisitione percurreret : tandem ad nos omnium ultimos diuertit, obsecrans non perfunctorie, sed infatigabiliter & instantissime, vt de vita & miraculis beati Modoaldi in lectionibus & responsorijs aliquod ingenioli nostri xenium domum deferendum à nobis mereretur accipere. Cuius precibus opportunè importunis, cum hinc humilitas professionis nostræ ob declinandam præsumptionis notam obuiare persuaderet, illinc charitas internæ obdurationis in proximum nos argueret, supereminentiore viâ latitudinem timore abiecto considerantes, quoniam id, quod sumus, quod viuimus, quod sapimus, totum Deo & proximo debemus, tandem amici pio desiderio acquieuius satisfacere.

Sed cum ad hæc nos idoneos fore desperarem, ipsa nostri desperatione robustiores, ad illum protinus spem ereximus, qui etiam immensos brutosque asinae ruditus, persensatos humani colloquij distinxit modos. Huius ergo robore considerationis accincti, adorsus sumus authore Deo enarrare, quæ de vita & miraculis beati Modoaldi pontificis tam ex antiquorum relatione, quam ex authenticorum librorum lectione colligere potuimus : in quibus verborum folia requirenda non sunt, quia infructuosa loquacitatis leuitas in sacris paginis compefcitur, dum in templo Dei per Moysen nemus plantari prohibetur. Hic siquidem sanctitatis viam à puero ingressus, eousque de virtute in virtutem per spirituales processit ascensus, vt iuxta vocabuli præfagium, quo apud homines appellatus est Modoaldus, apud Deum nominetur & sit modò altus. Cuius sanctitas atque nobilitas in tanta celsitudinis parilitate conueniebant, vt nos ipsa sui magnitudine ambiguos reddant, quam earum in exordio narrationis alteri præponamus : quia cum plerunque in huiusmodi personis nobilitas sanctitatem impediât, in hoc sancto viro altera alterius dicebatur ornamentum. Sed quia hac tempestate perspicuum est, nobilitatem in omnibus negocijs præcellere, priuatam verò sanctitatem etsi Deo paucisque fidelibus acceptam, à filiis tamen seculi parupendi : idèd huius nobilissimæ posteritatis linea, si tanto prolixiore, quanto diligentiore stylo percurratur, obsecramus lectorem, ne prolixitatem fastidiat, quæ multorum continet vtilitatem : quæ etiam ab auis & parentibus inchoanda, & certius describenda nobis fuerat, nisi barbarica depopulatio nobilium Gallorum titulis olim inuidisset.

Fertur enim barbarorum gens tunc per omnes Galliarum fines furoris sui frenalaxasse, diuina & humana pari abolitione contemptui habuisse, vrbes ditissimas subuertisse, sanctuaria Dei prophanasse, præclaros hominum labores exinanisse, monumenta sanctorum, titulos & nomina antiquorum heroum omninò deleuisse, nulla vestigia virtutum, nulla victoriæ, nulla laudis aut probitatis aurore nostro nobis reliquisse, omnia gladio & incendio exterminasse. Verum supra omnes vrbes, tanto subiacentes excidio, facta quasi vidua domina gentium, cum Threnis Hieremiæ lamentanda erat illa metropolis gloriosa Treueris, vrbium nobilissima, quæ dignitatis prærogatiua meruit appellari altera Roma : in qua cum amplius exuberasset diuitiæ & gloria, felicitas & exultatio, superueniente exterminio, acrius redundabant egestas & desolatio, dolor ac mœstitia : tantoque in ea miserabilius plangenda erant antiquarum virtutum monimenta, quanto damnosius multorum profectibus sunt ablata. Vbi cum antiquorum fastos exemplariorum absumeret ignis, & ob hoc omnis veterum genealogiarum series abolita fuisset, contigit etiam omnem beati Modoaldi retroactam parentelam vsque ad eò posterorum subtrahi memoriæ, vt ex qua consanguinitatis vena, licet nobilissima, ipse & duæ sorores eius, Itta scilicet & Seuera, descenderint, vel, vt verius fatear, ascenderint, non satis compertum habeamus. Sed quoniam Dominus, qui de subiectione demonum vanum discipulorum corrigit gaudium, monet de cælesti nominum inscriptione potius esse gaudendum : desistat fraterna sollicitudo conqueri nostris paginis deesse, quos opera iustitiæ in libro æternæ ascribunt memoriæ. Dignetur ergo suscipere sanctitas vestra hoc nostræ paruitatis munusculum, penset & amplectatur in eo solius charitatis affectum : quia etsi non videamur satisfacisse vtilitati fraternæ, quantulumcunque tamen laborem impendimus amicitia.

VITÆ S. MODOALDI ARCHIEPISCOPI,
LIBER PRIMVS.

De eius generis nobilitate. Cap. 1.

Maij 12.

S. MODOALDUS
EX AQUITANIS
ORTUS.

INTER præcipuos & præclaros summa sanctitate & ingenuitate viros, quorum fide, doctrina & moribus, signis & virtutibus sancta fulget Ecclesia sicut sol & luna, vir venerandæ memoriæ Modoaldus, gemina ingenuitate non mediocriter insignitus, ex inçlyta Aquitanorum prosapia, luna pulchrius, sole splendidius ad honorem Dei & Ecclesiæ refullit. Cuius generositatis linea quibus parentibus, quibus auis aut maioribus descenderit, vel quàm digna radice tam insignis arbor prodierit, et si nobis propter vetustatem aut scriptorum abolitionem minus sit compertum, tamen ex propinquis & cognatis, nomine, gloria & honore terra marique celeberrimis, quorum virtute publica res floruit, quorum potentiam totus orbis extimuit, quorum pace Ecclesia lætata, quorum triumphis exaltata est, tam charta quàm fama genus eius incognitum non est.

De Itta, sorore eius, Ducis Pipini coniuge. Cap. 2.

Iob 12.

NAM sicut ex fide antiquorum traditione, in quibus est sapientia, compertum habemus, fuit soror eius, Itta nomine, mulier admodum venerabilis, ac Deo deuota in fide & operibus bonis. Quæ quidem matrimonio iuncta clarissimo Duci Pipino, genere & opibus, & quod in potentibus tanto extat mirum, quanto rarum, sublimitate scilicet honorum & humilitate morum æquè nobilissimo, diuina prouidentia in omni pietatis studio sibi vnanimem fortiri meruit tori legalis consortem. Cuius exemplo vt discant potentes humiliari, qui de inani solent potentia gloriari, non dedignentur quæso audire, quod de ipsius mariti laudibus repertum, huic operi non indignum duxi vtiliter inferere. Tempore, quo Dux egregius ac verissimus pater patriæ rebus humanis excessit, tanto Austriam totam dolore perculit, vt planctui eius planctus regum nequaquam conferri possit. Fuit nanque probatissima vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controuersiarum finis, munimentum patriæ, decus curiæ, via ducum & disciplina regum. Audiant ergo nunc duces, serenissimi ducis Pipini tot præclaras post finem eius laudes, intelligant reges æquitatem eius & prudentiam, fortitudinem ac temperantiam: erudiantur huius exemplo potentes, qui iudicant terram. Quod si vxores nobilium vel etiam regum, quibus familiaris solet esse elatio, venerabilis Ittæ, vxoris præfati principis, exemplo dignarentur animum applicare, possent vtique perpendere ex eo, quod fortiter & sanctè egit sub viduitate iam libera, quod deuota Deo vixerit sub tanti mariti disciplina. Nanque dum post obitum pij consortis, tum propter morum elegantiam, tum propter generis excellentiam, aut etiam ob multiplices prædiorum possessiones & numerosam familiam à multis nobilibusque pro cis studiosissimè peteretur, illa secundum vitans matrimonium, quæ alteram sanctæ continentiæ palmam assequi cupiebat, à sancto Amadodo Traiectensi episcopo, diuinitus ad eam directo, sacrum velum sanctæque religionis habitum suscepit, spemque nuptiarum tot pro cis insipientibus sapiens mulier abstulit. Mirantur omnes eam insperatè propriæ domus fastigia in ecclesiam commutasse, totamque illius speciem non in alicuius proci amorem, sed ad caelestis sponsi honorem diuersi generis ornamentis decorasse, ipsamque redactam in numerum sanctimonialium, quas ibidem ad seruendum Deo exemplo suo collegerat, obedire magis humiliter, quàm imperare. Discant matronæ huius nobilissimæ mulieris exemplo, quid Deo, quid maritis debeant: discant & viduæ, quæ cultu superbo delectatæ, terna & quaterna vel eo ampliùs matrimonia omni studio affectant, nec secundis quidem acquiescere, vt sexagesimum vidualis continentiæ fructum cum ista Deo studeant referre.

* Hanc alij
Austriam
vocat.

Pipini Ducis
præclarum
encomion.

Itta secundas
recusat
nuptias, &
monasticum
induit habitum.

De Ittæ tribus liberis. Cap. 3.

IAM verò genus & nobilitas beati Modoaldi, vt ex liberis & nepotibus venerandæ sororis eius quanto veriùs, tanto clariùs elucescat, producantur in mediũ tres sum-

ma digni memoria liberi, quos ad laudem & honorem sanctæ Trinitatis pio consorti Pipino feliciter edidit: Grimoaldus videlicet, paternæ dignitatis ac pieratis hæres dignissimus ad totius regni firmamentum: tum duæ sorores eius Gertrudis & Begga, geminum quasi preciosissimarum decorem gemmarum ad cælestis sponsi gloriam & Ecclesiæ sanctæ decus & gratiam referentes.

De Grimoaldo. Cap. 4.

QVarum frater illustris Grimoaldus, dum in palatio Sigeberti paternam dignitatē sua probitate esset adeptus, præpter illam, qua vixit domi militiæque, industriam, magnum etiam erga Deum suæ deuotionis dedit indicium. Nam illa duo præclara monasteria, Stabulaus & Malmundarium, ex proprio construxit: quæ peracta pia sollicitudine, & exornata omni pulchritudine, facta quoque ibi legitima adiacentiū terrarum aliarumque possessionum traditione, beato Remaclo, ad instituatam illic monasticam vitam, sub firma ad stipulatione & regij sigilli impressione contradidit.

De S. Gertrude. Cap. 5.

Quid autē de sorore eius clarissima Deoque deuotissima Gertrude dixerim? Laudem in ea pulchritudinem, diuitias, nobilitatem, familiam, quæ cuncta pro Christo ut iterora despexit? Ipse laus eius est, quem in cælis sponsum elegit, quem in carne posita, tota deuotione dilexit. Contempsit enim sponsum habere in terris, qui eam defereret cum moreretur: eumque sibi elegit, cum quo, quia mori non potest, semper lætaretur. Hunc amans ut sponsum, adorans ut Dominum, nouas domos, alta palatia in terris construere non curabat, quia iucundum in sua virginitate habitaculum Christo iam præparauerat. Vnde cum generis sui nomen & gloriam magnificè auxerit, tum etiam beato auunculo suo Modoaldo ingens contulit gaudium, dum in Ecclesiâ dulci odore redolens, & ut monile preciosum refulgens, virginitatis seruandæ cœnis tam nobile reliquit exemplum. Hæc itaque cum illo, quem tanta charitate dilexit, sponso, tanto veriùs regnare iam creditur, quanto sæpiùs cunctis, qui locum sepulturae eius, quæ apud nos floret, humili deuotione requirunt, plurima per eam beneficia conferuntur.

De Begga. Cap. 6.

ATverò soror eius venerabilis Begga, & si sponsum in terris, diuina dispensante prouidentia, cum timore Dei consensit suscipere, bino tamen ordine sanctitatis, hinc tricesimum fructum pudicitiae matrionalis, illinc sexagesimum referens cōtinentiæ vidualis, duplicem beatitudinis palmam meruit obtinere. Cuius etiam sanctitatis pia apud nos clarent monimenta in loco, in quo ex diuina reuelatione septem construxit ecclesias, vbi & corpus eius à sacris virginum choris honoratur, quæ ex tempore suo die noctuque Deo ibidē famulantur. Ibi quoque Dux egregius & coniunx eius piissimus, nomine Ansigifus, ab ea conditus est, qui ab alumno suo, quem idem Dux puerum fortè inuentum, & sacro fonte susceptum, aluit in filium & exaltauit, crudeliter in venatione peremptus est propter appetitum honoris sui, quem tamen impius ille consecutus non est. Sciendum est, istum Ansigifum fuisse filium beati Arnulphi ex Maiore domûs, Metensis episcopi: cui venerabilis Begga felici iuncta matrimonio, generosa sobolis & nobilissimorum regum mater extitit.

De Pipino, Ansigifi filio. Cap. 7.

HVius siquidem filius, nomine Pipinus, quem præfato Duci peperit, sicut nomen huius, ita & virtutem cum dignitate referens, mortuo rege Childerico, sub quo beatus Lambertus eximia claruit sanctitate, eò magnitudinis excreuit & potentia, ut in tota Auftria etsi non regio nomine, regia tamen dominaretur potestate. Nam multa præclara bella gerens, de omnibus fortiter triumphauit, ipsumque regem Francorum Theodoricum bello superans, in fugam vertit: sed & beatum Lambertum, factione iniquorum de episcopatu eiectum, in cathedra sua decentissimè relocauit.

De Carolo Martello. Cap. 8.

ET ut tam gloriosa sobolis, quæ hinc ex radice sancti Arnulphi, illinc ex cognatione beati Modoaldi prodijt, fortia & præclara gesta liceat aliquatenus intueri, immò non paruo stupore admirari: videamus Carolum, quem idem Pipinus sibi superstitem, tam dignitatis quam & virtutis suæ reliquit heredem, quomodo patrios transfiliens limites, antiquas patrum victorias nouis excedens, mirabiles triumphos de ducibus ac regibus, de populis & barbaris nationibus reportauit. Nam & Saracenos, tri-

bus eorum regibus peremptis, vsque ad internecionem fudit, vrbesque eorum famosissimas expugnans, vsque ad fundamenta subuertit. Vnde & cognomen Tudes, à tundendo accepit, eò quòd à Sclauis vsque ad Hispanos, tot regna, tot vrbes, tot castra & oppida tam Saracenorum, quàm Christianorum, ferrei inftar mallei tandem, propitio Deo, transuolasse dicitur potius, quàm superasse.

De Carlomanno & Pipino Breui. Cap. 9.

Pipinus Breui
uis fit rex.

Quid verò de filiis eiusdem Caroli, Carlomanno scilicet ac Pipino, dixerim, è quibus Carlomannus post plurima bella & nobiles triumphos, seculari se militiæ mancipauit: Pipinus verò, virtutum suarum meritis excrefcens, primus in hac stirpe regum nomen obtinuit. Nam cum merito prudentiæ suæ & virtutis, acclamantibus ducibus & populis, primum à sancto Bonifacio Moguntinensi episcopo, auctoritate Zachariæ Pape in regem esset consecratus, postmodum à Stephano Papa, successore Zachariæ, quia Romanam rempublicam ab Aistulphi regis Longobardorum incurfibus defendit, Apostolica benedictione tam ipse, quàm vxor eius ac liberi, in regnum perpetuò est confirmatus.

De Carolo Magno. Cap. 10.

Carolus
Magnus coronatur
Romæ à Pontifice.

Iam tandem, si placet, veniamus ad illum gloriosissimum Imperatorem Carolum Magnum, huius Pipini filium, qui paternas virtutes cæteris magnificentius auxit, & regio nomini, quod pater eius promeruit, Romani nomen imperij & dignitatem feliciter adiecit. Ipse est enim, cui in die natalis Domini Leo Papa cum Apostolica benedictione imperij coronam imposuit, & à cuncto Romanorù populo rer acclamatum est: Carolo Augusto, à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorù, vita & victoria. Huius nomen & gloria, virtus & victoria, per tãta tempora adhuc quasi recens, ore vniuersorum cum tanto studio & admiratione celebratur, vt si litera filcat, sola fama quasi viuere credatur.

De Ludouico Pio. Cap. 11.

Ludouici
Pij publica
penitentiã.

At verò de filio eius Ludouico quid dignum referre valeam, qui post patris obitum imperialia scepra, vt nullus dignius, suscipiens, præter cætera, quæ bello fortiter gessit, maxima suæ pietatis monimeta exhibuit? Ad faciendas enim iniustitias, & oppressiones ecclesiarum seu populorum releuandas, legatos idoneos in omnes regni sui prouincias mittens, quæquæ corrigenda inuenire potuit, corrigere atque emendare sapienter curauit. Sed & quod magis in imperatoria dignitate stupeas, de cunctis, quæ publicè perperam gessit, Theodosij Augusti exemplo, publicam egit penitentiam.

De Clotario Imperatore. Cap. 12.

Clotarius
Imperator
fit monachus.

Quid etiam de Clotario, huius Ludouici filio, dixerim, cuius potentia fuerit, vel quale humilitatis exemplum posteris reliquerit? Ipse maior natu, maior virtute & imperio, diuidens regnum cum duobus fratribus Carolo & Ludouico, regnum, quod hæctenus ex eius nomine nuncupatur, fortitus est, nec non & omnia Italiæ regna cum ipsa Romana vrbe Augustus Imperator obtinuit. Qui etiam paternæ religionis hæres existens, post plurima tam sapienter quàm & fortiter gesta, regnù filijs suis diuisit, relictoque sæculo ac sanctæ conuersationis habitu suscepto, in hac monastica professione cursum vitæ feliciter consummauit.

De huius stirpis eximia nobilitate. Cap. 13.

Sed iam considerata horum potentia & nobilitate, quid ultra tot Carolos & Pipinos, tot Clotarios aut Ludouicos, aliosque reges & Imperatores, qui de hac gloriosa stirpe vsque ad nostra profusi sunt tempora, necesse est commemorare, cum ex his, quos enumerauimus, præclara beati Modoaldi ingenuitas luce clariùs emicat? Hoc tantum in summa narrationis nostræ dixisse sufficiat, de nulla stirpe, quam nouerimus, tam præclarum, tamque nobile germen regum pullulasse, qui tantum potentia Gallico regno addiderint, totque & tam mirabiles triumphos de ducibus & regibus & barbaris nationibus reportauerint, adiuuante eos & protegente diuina misericordia, sanctorum suorum Modoaldi & Arnulphi meritis, vt credimus, de quorum affinitate tantam stirpem fructificasse cognoscimus.

Quantum auxerint Galliarum ecclesias. Cap. 14.

Galliarum ecclesiarum
quantum.

Postremò, quantum religionis, potentia & honoris Gallicis contulerint ecclesijs, testantur libri, sanctorum decreta patrum continentes, quos ipsi in synodis sua

na corroborauerunt autoritate: testatur & ecclesia, quas cum diuersi generis ornamentis, tum etiam praedijs & regalibus suis, castris scilicet & comitatibus, telonijs, monetis & bannis, cum iure ciuitatum concessis, magnifice extulerunt, ne sancta Dei Ecclesia huius seculi potentibus subiaceret, aut tyrannide eorum pauesceret: immo superiorum colla, Dei virtutibus super, calcaret. Inde est, quod nusquam gentium aequalis potentia pontifices inueniri queant, vel quod a regio comitatu & opulenta parum differant. Quos certe beatos fore dixerim, si pro hac potentia sanctius viuerent, si pro hac opulentia ditiores virtutibus esse studerent, si bonum opus, non dignitatem, appetere, si lucra non pecuniarum, sed animarum quaerent, si super egenos & pauperes benigne intelligerent, si sobrietatem, si iustitiam, si humilitatem sectantes, in omnibus, sicut decet Episcopum, irreprehensibiles se exhiberent. Sed, quod valde graue est, dum quidam eorum ex honoris sublimitate intumescunt, dum lucri temporalis amore animarum damna postponunt, dum sua quaerentes, iustitiam nisi pro nummis non faciunt, dum Ecclesiastica dona gratis non tribuunt, dum sonitum aris dulcius quam clamorem pauperis audiunt, dum secularem militiam plusquam Dei Ecclesiam diligunt: inde elati pontifices Deo displicent, vade Imperatores humiles Deo placuerunt. Et quam indignum est, ut in cordibus Imperatorum regnet humilitas morum, & in mente pontificum vanitas vitiorum: dum in illis familiaris soleat esse elatio, & in istis amica debeat esse religio? Sed quorsum ab hoc opere aliena tedit oratio? Talia Hieronymo seu beato Gregorio relinquamus: nos autem incepta melius profsequamur. Et quoniam exteriori beati Modoaldi generositate ex nobilissima & multiplici sobole venerande foros eius satis aperte monstrauimus, in sequenti volumine metis eius ingenuitatem ex vita & conuersatione eius sanctissima declarare tentemus, meritis illius ipso nobis aspirante, in quo significatum in die redemptionis nostrae.

ta contulerint reges & Imperatores.

Episcoporum munus.

Ephes. 4.

LIBER SECVNDVS.

De pueritia & institutione S. Modoaldi. Cap. 1.

Igitur gloriosus ac venerabilis Modoaldus, dum clarissimis ortus esset natalibus, nobilitatem ipsam carnis digniore mentis nobilitate sciens nesciebat, nec parentum diuitias aut potentiam, sed humilitatem Christi & paupertatem euangelicam, quam imitaretur, iam a puero, sed non pueriliter, attendebat. Denique non lasciuia puerilis, non vanitas aut ambitio secularis in eius studijs aliquatenus apparebat: ita ut in puero diuinam iam posses admirari gratiam, quae eum vas electionis sibi futurum prauidebat. Nam cum liberalibus studijs & spiritualibus disciplinis erudiendus esset a parentibus, qui eum tenerè diligebant, tantam breui tempore geminae coeque efficaciam, ut omnes gloria anteiret, & tamen omnibus ex affectu charus esset. Nullum quippe per tumorem despiciens, immo per humilitatem cordis omnes sibi praeferebat, obsequium, quod parit amicos, pie omnibus exhibere, nulli iniuriam inferre: quin potius, accepta iniuria, ignoscere, quam persequi malle: sed & inferentem pro Christo diligere ut fratrem, amplecti ut amicum. Ita Christi tyrunculus inuidiam virtute superabat. Et ne forte virtus concepta desidia aut ocio teperet, tenera aetate nequaquam parcere, non membra quieti, non animum socordiae aut ignauiae dare, sed semper aut sacrae lectioni, aut pie meditationi inferuire. Cum ludentibus non se admiscebat, sed vel tutorum disciplina, vel maiorum dictis sedulus adhaerebat, ut ab ore eorum pendens, quam suavis est Dominus, degustaret, ac postmodum memoriam abundantiae suauitatis eius ad aedificationem multorum eructaret. Quippe qui secundum propositum vocationis Dei ad summum apicem gradus sacerdotalis & ad pastorem curam Dominici ouilis fuerat promouendus, iam talibus virtutum studijs, talibus sanctarum institutionum rudimentis sub caelesti magisterio adlescebat, iam digito Dei ad boni pastoris officium informabatur & proficiebat.

S. Modoaldus generis nobilitate non magnificat.

Puer discit literas & pietatem.

Ut in aetate virili creuerint in illo virtutes. Cap. 2.

AT verò tam praecleara tyronis Christi adolescentia ubi in virile robur coepit excrescere, quando conuersis studijs, aras animusque virilis quaerit opes & amicitias, inseruit honori, ipse a priori intentione animum nequaquam diuertit: sed ad fortioris militiae studia sese viriliter accingens, gradus aetatis diuersarum gradibus virtutum sublimiter transcendebat. Non seculares inire amicitias, aut opes aggregare quaerebat.

Cum aetate accedunt etiam incrementa virtutum.

quærebat perituras. Non honoribus cum ambizioso, nõ sublimitate cum superbo, sed cum strenuo virtute, cum modesto pudore, cum innocuo simplicitate, cum mansueto patientia, cum abstimente parsimonia, cum pio charitate & misericordia certabat. Videres eum crebris ieiunijs & vigilijs voluptatē carnis frangere, pro honoribus suimet abiectione delectari, paupertatem pro diuitijs amplecti, consueti nobilium consortia seruorum Christi & humilium præponere. Vnde animus eius aut circa ecclesiam, aut erga pauperum curā semper occupatus erat. Cumque in eius pectore iam dudum accensa inualuisset flamma caelestis desiderij, nihil ocij, nihil quietis patiebatur, vt ad ocium & quietem diuinæ cōtemplationis perueniret. Quamobrem omnes carnis affectiones, omnes seculi occupationes funditus à se decernit extirpare, desiderans gloriari cum Apostolo dicente: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Solitudinem, quam Iohānes & Paulus cum bestijs in deserto, iste deliberat exigere sibi in semetipso. Ibi secum proponit habitare, ibi calcato secularium curarum strepitu, remotis ab animo terrenarum phantasijs cogitationum, illi soli, qui speciosus est forma præ filijs hominum, in quem etiam desiderant angeli prospicere, libero mētis ad spectu contendit iugiter inharere. Ipse illum in sua, virtutū floribus adornata, tanquam in lectulo, præoptat suscipere amplectique conscientia, vt possit cum sponfam iucudari & dicere: Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Lectulus noster floridus. Sed ecce velut ex insidijs plurima suæ intentioni contraria videt ex hoc mundo succrescere, hinc seculariū curam negotiorum, illinc illustrium frequentiam proximorum: quæ dum inopinatē mentem eius impugnant, ab huius lectuli quiete & dilecti sui dulcedine nolentem suscitant. Quamobrem remotiora sibi loca querere, & ab horum tumultu sese occultare omnibus modis elaborat, vt quanto occultius, tanto liberius pulcherrimæ sibi que dilectæ Rachelis amplexibus possit inharere. Cuius sororem, scilicet Liam, etsi fecundam, tamen lippam, minus que videntē despicit, ne mentem tãto in diuinam contemplationem minus tendere valeret, quanto plures ex labore prædicationis filios generaret. Rachelem verò pulchram, benè videntem, licet infœcundam, toto affectu concupiscit, in cuius amore tanto suauius sub silentio requiesceret, quanto ad generandos labore prædicationis filios minus exiret.

Inuitus cogitur palatio suam nauare operam. Cap. 3.

Eccle. 8.

Verum quia non est in hominis potestate via eius, sed contra spem votum que sæpè à Domino gressus eius diriguntur, beatus Modoaldus Lia laboriosæ in nocte huius vitæ nolens iungitur, dum primoribus regni & maioribus palatij quasi vtilis in verbo, prouidus in consilio, diuina prouidentia, licet repugnans socius accitur. Clarebant tunc temporis in palatio viri strenuissimi ijdem que religiosissimi: inter quos eminebat Pipinus, Carlomāni filius, Dux clarissimus & maior domus sub Clotario, Dagoberto & Sigeberto potentissimis regibus: cuius laudum præconia quia in superiori libello breuiter perstrinximus, nunc vbi res exigit, de ipsius cōsilio & æquitate, prudentia & fortitudine paulò latius differamus.

Vt Pipinus Dux sub Dagoberto præclare se gesserit. Cap. 4.

Pipini Ducis præclara laus.

EA tempestate Dagobertus rerum potiebatur, sub quo idem Dux dignitate, modicum à sublimitate regia differente, præditus, omnia regni negocia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatque tam in bello fortitudine, quàm iustitia in pace. Erat enim erga regem fidei seruantissimus, erga populum verò tenacissimus æquitatis, & in disceptanda vtrorunque causâ fortissimo animi iudicio persistens, nec munera populi ad subuertendum ius regium respiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iustitiam attendebat. Siquidem regem Deum regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat, vultum potentis honorare, vel personam pauperis in iudicio attendere. Tam ergo quæ plebis erant, plebi defendebat: quàm quæ Cæsaris, Cæsari restituebat. Tali huius Ducis industria & consilio Dagobertus eo celebratis splendore enituit, vt liberalitate, iustitia, mansuetudine alijsque artibus, quibus regem decebat, plures ante se reges præcelleret. Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quandiu sanam doctrinam sapientissimi præceptoris sustinuit, & non ad sua desideria coaceruauit sibi magistros. Felix, si secundum viri sapientis monita, de mille pacificis suis vnum hunc elegisset consiliarium. Sed demum Salomonis exemplo deprauatum est cor eius ad tempus per mulieres, vtque solet in magna rerum copia ac soluta libertate prona esse in consensum peccati natura mortalium, ob diuitiarum

Leuit. 19.

Item Dagoberti regis.

Eccle. 6.

3. Reg. 11.

tiarum affluentiam ac secundos rerum successus à bono honestoque in prauū abstractus, salubribus monitis aures oclulit. Cœpit ergo tam auaritia quàm libidine æstare, rebus ecclesiarum nouos thesauros implere. Cuius impudentiam dum Pipinus dolore permotus liberrimo ore increparet, exprobrans quòd maximis Dei beneficijs ingratus existeret, ille ob faciem libidinibus potius, quàm sanis obtemperans consilijs, tentabat magis more phrenetici medicum quolibet modo extinguere, quàm à prauitatis suæ furore respicere. Sed benignus Dominus, qui quos saluare decreuit, nunc à malis liberat, nunc etiam innoxios seruat, & pium Ducem à periculo mortis potenter eripuit, & maleuolū regem ab effusione iusti sanguinis misericorditer reuocauit. Nam saniore consilio reputans dignitatis suæ statum labefactari, si virum nobilē, potentem, fide ac iustitia popularibus acceptum perimeret, paulatim animum reflexit, cœpitque egregium Ducem intantum reuereri, vt conceptam malitiam in pacem & gratiam commutaret. Quod sapientissimus Dux non suæ industria, sed diuinæ ascribens misericordiam, tanto magis in modum sancti animalis, oculos ante & retrò habentis, studebat in cunctis se prudēter agere, & ad diuinæ iustitiæ lineam omnes iudiciorū suorum sententias dirigere. Sed quia sanctarum scripturarum scientia minus eruditus erat, prudentes quoque viros, quos in timore ac dilectione Dei nouerat excreuisse, omnium consiliorum vel negociorum suorum socios assumebat. Nam & Arnulphum Metensium pontificem, qui ante pontificatum hanc eandem dignitatem irreprehensibiliter administrauerat, & postmodum, eo defuncto, beatum Cunibertū Coloniensem antistitem, pari sanctitatis fama illustrem, in hac negociorū administratione curabat adhibere participem. Perpendere potes, quo æquitatis ardore succensus fuerit, qui tam circumspectos custodes, tamq̃; in corruptos arbitros consilijs suis delegerit. Quia enim à prauitate auersus, rectis & honestis studijs attentissimus extitit, in exercitio boni operis sanctorum virorum semper vsus est consilijs. In quorū numero dum beatum quoque Modoaldum, nō tam quidem pro sororis affinitate, quàm ipsius prudentia & eximia virtutis claritate, diuina præsentante gratia, sibi sociū assisset, tanto æquitatis & sanctimoniam decore aula illa regia ubique resplenduit, quanta luce tenebris aurora fugatis terras omnes perfundit, dum Solis superuenientis radijs illustratur.

Dagobertus rex de prauatus.

Redit ad sanctitatem.

Apoc. 4.

Arnulphus Merensis Episcopus. Cunibertus Episc. Colonienf.

Quam gratus in aula fuerit Modoaldus. Cap. 5.

IAm verò æstimari non potest, quanta lætitia ipsius regis & optimatum, quòve honoris resuscipitur, qua reuerentia, quo affectu apud omnes aulicos velut angelus Dei habitus sit. Sed quid mirum, quem Deus ipse diligeret, si ab hominibus diligeretur: aut quem repleret gratia sua, si cunctis gratissimus haberetur? Quid mirum, qui aulæ regie causa lætitiæ & honoris erat futurus, si ab omnibus aulicis cum lætitiæ & honore susciperetur? Iustè enim honorabilem dixerim aulam regiam, iurè felicem rem publicam, cui Deus tantum donauerit virum, cuius doctrina & exemplo rex & optimates cum sapientiæ & religioni studerent, tum sapienter & religiosè omnia regni negocia disponderent. Qualiter autem eum promouere, vel eius meritū declarare diuina prouidentia decreuerit, subsequenti narratione luce clariùs patebit.

Treuericæ Modoaldus sedi expetitur antistes. Cap. 6.

Intercà venerandus antistes Sebaudus ecclesiæ Treuerensis rebus humanis excessit. Cui successor non impar sanctitate dum ab omnibus cū omni affectione quaritur, Dei gratia procurante, & certis indicijs præsignante, haud longè dignissimus reperitur. Nam quocunque te vertas, Modoaldi fama celeberrimè per ora omnium resonat, Modoaldi nomen ceu oleum effusum odore suauissimi passim redolet, Modoaldi sanctitas diffusis radijs longè lateque sole clariùs relucet. Illum omnes videas intueri, attendere, admirari: illum alios alijs digito ostentare, illum omnes in cōmune pusillos cum maioribus sacerdotem exoptare. Quod quidem non fortuito casu, nec humani industria ingenij, sed oculo agebatur consilio dispositionis Dei: qui sicut quondam Dauid, ita & hunc sibi iuxta cor suum quæsierat, qui dux fieret super populum suum, & pasceret gregem ouium suarum. Psal. 88. 1. Reg. 16.

Sebaudus Episc. Treuerensis.

De Epitaphio eius. Cap. 7.

Veruntamen sanctitatis eius testimonium ne à populari aura, vel à nostra tantum pagina expectetur, ostenditur hodieque Treueris in ecclesia sancti Paulini, de sepulcro eius assumpta, mirificeque sculpta Parij marmoris tabula, in qua legitur exaratum ad eius memoriam in generatione & generatione transmittendum huiusmodi epitaphi-

epitaphium: Hoc est sanctuarium Deo dilecti Treuironum Archiepiscopi Modoaldi, cuius rex Dagobertus sanctitatem, sicuti in eius præcepto de Treueri continetur, inter Ligerim & Rhenum magnificè extulit & dilatauit.

Eligitur & consecratur Episcopus. Cap. 8.

ITaque concurrunt pariter omnium vota, Rex & Dux illè æquissimus Pipinus, alijq; Ioptimates, Clerus & populus, omnis sexus & ætas vnanimi exclamant cõsonantia: Modoaldum pontificem non tam eligunt, quàm à Deo iam dudù electum, & sibi promissum exigunt. Quid faceret vir sanctissimus? Quid, nisi quod decebat imitatorè Christi? Quid, nisi quod fecerunt prædecessores, præfules sanctissimi, qui non aliunde, sed per ostium intrauerunt in ouile Christi? Fugit Christus, cum eum vellent regem constituere: refugiebant illi humilitatis gratia, cum ad suscipiendum vocarentur pastoralis culmen regiminis. Quorum exemplo Modoaldus refugit, se indignum profiteretur: reclamat, cogique meretur. Nec tamen quisquam ita existimet virum sanctum declinasse, vt diuinæ voluntati, quam erga se intellexerat, obstinatus decreuerit contraire: sed vtrobique humilis, vtrobique subiectus: & præse, prius semetipsum metiendo, noluit: & tamen de imperantis Dei viribus præsumendo, postmodum consensit. Siquidem in vno eius pectore quasi pugnabant duæ virtutum maximæ: hinc timor humilitatis, illinc dilectio charitatis. Ex humilitate, honorem illum & onus refugiebat: porro ex charitate, desolatis ciuibus subuenisse iã cupiebat. Istud dilectio suadet, illud timor prohibet. Inter hæc duo sibimet repugnantia Christi miles primùm cūctatus, accipiti aliquatenus hæsit sententia: at paulopost, vt æquum erat, & charitas vicit humilitatem, & dilectio foras misit timorem. Ita virum Dei victum rapiunt, abducunt, vt exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Induitur ergo stola gloriæ, accingitur zona iustitiæ, diuinis benedictionibus Archiepiscopus Treuirensis ecclesiæ consecratur. Iesu bone, quanta fuit lætitia illius diei: quæ exultatio vtrique sexui? quod tripudium vniuersæ ærati? Quàm deuoto corde, quàm sublimi voce cuncti laudibus ingeminabant angelicis, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis?

Iohan. 6.

Vir sanctus
nititur sub-
terfugere
Episcopatu.

Tandem cõ-
sentiens, Epi-
scopus con-
secratur.

Luc. 2.

Illorum temporum felicitas. Cap. 9.

Considerare nunc libet, quale erat illud tempus, quàm acceptabile, quàm serenū, quando regibus quidem regnantibus, sed reges cum regno iustus & timoratis viris regentibus, iustitia, fides, veritas, modestia, cæteræque artes bonæ, tam in bello quàm in pace, custodiebantur: quando ad lineam æquitatis diuinæ omnia regia potestatis negocia dirigebantur. Quale, quàm sanctum erat illum palatium, ex quo tam claros, tamque illustres suscipiebat Ecclesia sacerdotes? ex quò procedebant sectatores non Simonis, sed Petri: non mercenarij, sed veri ministri Christi, & qui curias regum non quærentes, sed potius à regibus quærentes: non ipsi honores per ambitionem appetere, sed magis oblatos per humilitatem refugerent. Ex quorū numero (erant enim plurimi) fuit Arnulphus Metensis, Cunibertus Coloniensis, Tungrësis Remaclus, Treuirensis noster Modoaldus, isti & omnibus alijs omni virtutum genere cõferendus. Isti sunt planè, isti sunt viri sancti & amici Dei, quorū fide & sanctimonia Ecclesia corroborata est, doctrina illustrata, humilitate sublimata, charitate fundata, virtutibus incundata. Tunc certè reuerentia impendebatur religioni, amor pudori, honor virtuti. Tunc ambitio cæca, lethali perfossâ vulnere, moribunda iacebat: auaritia, cupida semper pecuniæ, vires penitus amiserat: de iniustitia autem, de libidine, cæterisque malis artibus iam conclamatum erat. At verò nostra tempestate huiusce facies serenitatis tota immutata est, cum, iuxta veritatis eloquium, abundante iniquitate, refriguit charitas multorum. In qua peruersis modis iustitia, fides, veritas, leges, diuina & humana omnia in manu, in gratia, in lingua sita sunt. Et vt breuiter concludam secundùm illius historici sententiam, nullus honor virtuti datur, sed omnia virtutis præmia ambitio possidet. Ex quibus quæ mala consequantur, quales Ecclesiæ rectores, quales prouinciarum iudices, quanta ecclesiarum calamitas, quæ scelerum impunitas, nimium, nimium experti sumus. Itaque conquerendo compellimur exclamare: O tempora, ô mores.

Arnulphus,
Cunibertus,
Remaclus,
Modoaldus
egregij epi-
scopi.

Matth. 24.

In Episcopatu vt se gesserit S. Modoaldus. Cap. 10.

Modoaldus igitur in domo Domini & in atrijs Dei nostri plantatus, tãquam palma floruit, & vt cedrus Libani multiplicatus est. Nam sicut palma virens & in altum

altum tendens, fidei virore & vitæ altitudine ad profectum Ecclesiæ florebat, & sicut cedrus Libani multiplicabatur, dum odore sanctæ conuersationis omne virus serpentis antiqui à subiectis expelleret, dum etiam multo virtutum candore dealbatus, per altitudinem contemplationis ad cælestia euolaret. Siquidem occasione pastoralis curæ, multiplici bonorum operum exercitio ad eum se studebat innouare, vt tunc primum putares eum incipere. Ad cuius laudem diceret alius, quicquid animo occurrisset, spiritum scilicet cælestibus iugiter inhærentem, indefessis eum orationibus vacantem, dies ieiunij, noctes continuasse vigilijs differeret, rectè & compositè de singulis virtutibus, de benignitate, de parsimonia, de animi puritate profunderet in laudando, quicquid ingenij, quicquid eloquentiæ vnquam hausisset. Sed hanc compositam narrationem præripit nobis supereminens meritum excellentissimi præfulis, qui ita vniuersas has virtutes habebat, vt in singulis emineret: ita in singulis eminebat, vt in omnibus æquè resplenderet.

Virtutes S.
Modoaldi.

De doctrina eius. Cap. II.

Sed interim omisis illis, quæ in interiori homine, Deo tantum teste & sanctis angelis eius, operatus est: quis vel illam sollicitudinem, qua pater vigilantissimus suis præerat subditis, dignè valeat explicare? Quos tanta docendi perfectione, tanta magisterij arte informando instituebat, vt quasi illa prophetica mensa, intus labrum reflecteret, id est, ad cor sermonem reuocaret, quod loqueretur attenderet, operaretur quod prædicaret. Denique verbum doctrinæ opere commendans misericordiæ, sic erga interiora subditorum studia feruebat, quatenus eis exterioris vitæ prouidentiam non negaret: ne si cura exterioris vitæ ab eo negligerebatur, quasi iurè à percipienda prædicatione gregis animus frangeretur. Nam quia Petri vicarius Petro commissis ouibus inuigilabat, generalem illam eius exhortationem, tanquam sibi specialiter datam, sollicitè attendebat. Seniores, qui in vobis sunt, obsecro confenior & testis passionum Christi, & futuræ gloriæ, quæ reuelanda est, particeps: pascite, qui in vobis est, gregem Dei, non ex necessitate, sed voluntate in Deum. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.

Cura eius
erga subdi-
tos.
Exod. 25.

Iohan. 21.

1. Pet. 5.

Vt ad sancta sanctorum accesserit. Cap. 12.

Am verò cum insulatus, tanquam pontifex summus, introiret in sancta sanctorum, oraturus pro populi salute, pro ignorantia vel aliqua necessitate, ita per singulas species sacerdotalis habitus singulis respondebat virtutibus, vt quor exterius sacris ornabatur vestimentis, tot interioris anima spiritualibus vestiretur ornamentis. Crederes in eius mente quasi in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligantibus imprimi, dum cor eius nequaquam fluxa cogitatio possideret, sed ratio sola spiritualiter constringeret. Nec enim indiscretum quid vel inutile cogitare poterat, qui ad exemplum alijs constitutus, ex grauitate vitæ semper ostendere studebat, quantam in pectore rationem gerebat. In quo etiam rationali duodecim patriarcharum nomina descripta putares, dum exempla præcedentium patrum indefinenter intueri, & sanctorum vestigia sine cessatione videres eum imitari, ne fortè extra sacri ordinis limitem operis pedem tenderet, si ab eorum subtili examine seu discretionis ratione aliquo modo deuiaret. Et quia præcipitur Moyse, vt tabernaculū ingrediens, tintinnabulis ambiatur, vt de eo sonitus dulcedinis audiatur: non cessabat sonum prædicationis quasi ex tintinnabulis frequenter emittere, dum superni spectatoris iudicium ex silentio metuebat offendere. Cum tali igitur ac tanto diuini ornatu decore pontifex sanctus ingrediens tabernaculum fœderis, & hostiam contriti ac humiliati cordis Deo offerens in odorem suauitatis, ita suis votis diuinam conciliabat clementiam, vt quasi cum Moyse mereretur audire: Faciam secundum verbum tuum. Nam quia secundum verbum Dei innocenter vixit, & mandatorum eius non surdus auditor, nec segnus executor extitit, idcirco misericordem Deum secundum verbum eius fecisse credimus, quoties pro salute subiectorum pijs coram eo preces humiliter effudit.

Exod. 28.
Rationale
iudicij.

Ibidem.

Ibidem.
Tintinnabula,
prædicationis
sonus.

Exod. 33.

Monasterium virginum vt extruxerit. Cap. 13.

Interè cum domus eius decorem diligeret, & ad referendas dignas conditori laudes ardentissimo semper amore flagraret, super ripam Mosellæ oratorium in honore beati Symphoriani martyris extruxit, opere quidem exiguum, & artificiosi schematis decore minus ambitiosum: sed, quod nobilius est, clarissimis virtutum gemmis ac pulcherrimis virginei candoris margaritis, multo splendidius ac spectabilius, quam

Z

quam

quàm fuerit illud famosissimum Salomonis templum, auro & argento ac tot mirificis expolito argumentis. Ibi quippe congregationem sanctarum virginum, tãquam dulcisonos adolescentularum choros, in nuptijs Christi & Ecclesiæ iugiter laudes canentium, instituit, de quibus sponsa in laudibus sponsi videtur illud in Canticis dicere: Oleum effusum nomen tuum: idèd adolescentulæ dilexerunt te. Quibus etiam ad regularis vigorem disciplinæ seruandum, sororem suam præfecit, nomine Seueram, quæ secundum nominis sui præfagium & conuenientiam, digna præfidentis animi seueritate copulam carnis, opes, gloriam & cuncta, quæ peritura nouerat, cum ipsa sui nobilitate & corporis specie, quæ vermibus exaranda erat, paruipendenda esse dijudicans, virginitatem suam Christo illibaram obrulerat. In cuius fide & amore virginæ aciem, quam sponso collegerat, tam materna pietate, quàm magistra seueritate confirmans, omnem eis sanctæ institutionis diligentiam exhibebat. Nihil illius seueritate iucundius, nihil iucunditate seuerius. Lætitia illius tristis, tristitia suaui. In culta vestis, oculi demissi, caput inclinatum, incessus grauis, cibus tenuis, ita sanè, vt cum omnia Deo digna faceret, nihil tamen dignum se fecisse crederet, comitesque suas plùs exemplis doceret, quàm verbis. Nec deerat ei venerandi fratris sui assidua consolatio, qui in modum æris caudentis ardens desiderio, sonans verbo, per scintillas sacre exhortationis animum virginis ad amorem Dei fortius accenderet, & vt aiunt, oleum camino adderet. Benedictum & Scholasticam crederes: idem desiderium, non impar studium, eandem erga Dei cultum deuotionem in istis videres. Illum non magistrum, sed discipulum putares: istam non dominam, sed ancillam humilem æstimares: nisi quòd eò magis ille seruus, hæc ancilla Christi esset, quòd vterque subiectis nõ dominari, sed ministrare videretur. Quorum dignam fidei & laboris remunerationem quia iam tempus est enarrare, prudentissimæ virginis vocationem, sicut tempore præcessit, ita nostra præcedere narratione faciamus.

De obitu S. Seueræ. Cap. 14.

Quæ dum vocem sponsi vocantis audiret & dicens, Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis: ista nihil morata, pio respondit affectu: Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Statimque secuta vocantem cum lampade accensa & ornata oleo optimè nitentis conscientia, digno est cum honore ab eo excepta, & in illum æthereum thalamum cum multa sanctorum exultatione introducta. In quo tãdem, quod diu optauerat, feliciter collocata, inter dulcissimos dilecti sibi sponsi requiescit amplexus, atque splendidissimis filiarum Sion agminibus adiuncta, delictijs beatissima perennibus delectatur. Cuius sacratissimum corpus, virgineis stipatù choris, virgineis conclamatum lamentis, cum psalmis & hymnis spiritualibus multo honore in ecclesia supradicti martyris, cui summa strenuitate præfuit, officiosissimè est reconditum. O verè beata & venerabilis virgo, quæ pro mortali sponso immortalē elegit, quæ pro lutea domo cælestem thalamum commutauit. Verè beata & gloriosa, quæ pro breui labore æterna beatitudine fruitur, pro vanis histrionum cantilenis dulci angelorum concentu iucundatur. Hæc de vita & transitu clarissimæ virginis paucis libauimus. Neque enim iustum erat, tam pro ipsius meritis, quàm pro honore & reuerentia egregij fratris, memoriam & laudem eius præterire, de qua gaudet angeli, & collaudant filium Dei. Nunc autem, qualiter beatissimus pontifex dilectissimam sororem ad brauium perpetuæ claritatis postmodum subsecutus sit, pro styli modulo prosequamur.

Mortua sorore, vir sanctus ardentius adspirat ad cælestia. Cap. 15.

Post felicem sanctissimæ sororis transitum insignis athleta Modoaldus, & æterni Regis miles iam emeritus, cunctis iustissimæ vitæ studijs optimo fine compositis, ad præmium & palmam felicitatis æternæ cœpit ardentius anhelare, ad quam germanam cum exultatione angelorum trãslatam se nouerat præcessisse. Gaudebat quidem de gloria & beatitudine sororis, sed de sua adhuc quasi imperfectione dolebat. Siquidem se imperfectum, se infelicem, se miserum, se tardum & tepidum iudicabat, quem, puellis ad regnum præcedentibus, moles carnis adhuc in seculo retinebat. Quid nos, inquit, miseri, quid iam de nobis dicturi sumus, qui in puellis tantam constantiam, tam incredibilem laborem, tam miram abstinentiam videmus? Nos membris corporis viri sumus, & tamen effœminati nihil virile, nihil laude dignum patramus. Multa sæpè fortia virili animo proponimus, sed paruo labore fracti, à proposito ci-

Cant. 1.

Seuera, soror eius Abbatissa.

Eius virtutes.

Confirmatur sermo- nibus S. M. doaldi.

Cant. 4.

Cant. 7.

Oleum nitidæ conscientia.

S. M. doaldus viliter de se sentit, vt solent viri sancti.

to citius resiliimus. Talia quidem vir sanctus referens, humilia de se sentiebat, qui iurè & absque vlla iactantia gloriari poterat cum Apostolo, bonum se certamen certasse, cursum consummâsse, fidem seruâsse: de reliquo repositam sibi coronam iustitiæ, quam in illa die à iusto sibi iudice reddendam confideret. Vnde cum ex fidei & operum securitate & spei certitudine dignam iam posset missionem petere, tamen quasi adhuc multa in se arguenda forent, nouis & acrioribus tormentis exquisitis, de se supplicium sumebat, seque in se crudelis exactor persequebatur in illa iam quasi vltima ætate, quam profectò non tam natura, quàm ipsemet continuis laboribus vrgendo accelerauerat.

De eius felici obitu. Cap. 16.

Interea Christi miles indeficiens, suæ iam impatiens quietis, mira arte militiæ, recentem quotidie renouabatur ad pugnam: sed rex immortalis & summæ æquitatis iudex dignam suo militi necessebat in cælestibus coronam. Cum ergo sub graui corporis labore die noctuque desudaret, totoque mentis desiderio super se ad cælestia raperetur, iam desiderans in illam dilectissimam & inestimabilem supernæ ciuitatis curiam intrare, illis hymnidicis angelorum choris interesse, & bis terque non sine admiratione inclamans, Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum? concupiscit & deficit anima mea in atria Domini: pia tandem consolatione diuinitus refovetur, & de expectatione vicini obitus & præmij securitate præmonitus certificatur. Tum verò repentè mutatur in quandam deificam & incredibilem exhilarati cordis lætitiæ, conuocatisque discipulis dum sui obitus diem lætum & horam iucundus exponit, animos omnium tristi mœrore saucios reddit. Nec mirum sanè, virum sanctum de certitudine sui transitus tantam concepisse lætitiæ, cui pura felixque conscientia testimonium ferebat, Christi familiæ mensuram tritici suo in tempore fideliter se erogasse, commissamque pecuniam gemino foenore multiplicatam, suo iam Domino reportare, quem peruigil expectans, paratus erat pulsanti protinus aperire. Qui cum iam desideraret dissolui & cum eo esse, iam carnis oblitus & toto spiritu in cælum suspensus, fatiscensque membris, quasi iam renouatis nouos superaddere cruciatus, sese plus solito persequi, ipsumque modicum, quod supererat, vitalis calor exstinguere. Cuius ardentissimo labori cum etiam molestia corporis ex voto animi accessisset, non spiritu, sed membris deficiens, fortis athleta lecto decubuit. Nec tamen idcirco sibi magis parcere, non mollibus stratis incumbere, morbo quàm cibo magis delectari: quippe virtutem perfici in infirmitate, contestari. Et cum assistentes discipuli flendo suggererent, vt fatiscenti corpusculo aliquantulum miseretur: Nolite, inquit, spiritum ad Deum iturum fomento carnis impedire, cui scilicet tunc maior misericordia impenditur, cum spiritu superante mortificatur. Tali spiritus feruore pater amantissimus languoris molestiam exuperans, animamque suo redemptori cum angelicis choris expectanti reddere gestiens, suos interim pie consolabatur, ipsumque residuum & vix in ore palpitantem vitam motum, doctrinæ & admonitioni filiorum totum impertiebat. De fidei integritate, de mandatorum Dei sedula meditatione, de religionis amore, de memoria mortis, de aduentu districti iudicis quandam viuæ vocis efficaciam lingua moriens, apertè tamen, exprimebat. Et cum multos videret anhelantes concurrere, hinc clericos dolentes, illinc monachos lachrymantes, pauperes quoque, viduas & orphanos multo eiulatu clamantes, lachrymas omnium prohibens, dicebat eos gaudere magis debere, quippe qui patrem non amitterent, sed feliciter ad Deum præmitterent. Itaque propinquante hora, delatis viuificis Christi sacramentis, oratione præmissa, participat: dilectosque filios læto vultu deosculans, supremo patri cum votiuâ pacis & salutis imprecatione sapius commendat. Tum verò à terrenis oculis reijciens, & conciuies angelorum sanctorumque choros adesse sentiens, toto corpusculo obuiam dilecto exercitui se erigit, manus & oculos in cælum protendit, crucisque signaculo bis terque se consignans, splendidum caput in manus Saluatoris reclinavit, atque inter verba orationis obdormiens, in pace requieuit. O beatum virum, quem cælestis illa Hierusalem gaudens suscepit, ad quem deducendum rex ipse regum Christus, angelico coetu stipatus, processit, cui Maria cum virginum choris occurrit, Petrus quoque cum Apostolorum numero, Symphorianus cum Martyrum choro, Eucharis cum sanctis Confessoribus totaque cæli militia, in hymnis & laudibus benedicentes Dominum, qui tali compare, tam claro pontifice eorum auxerit collegium.

2. Tim. 4.

Seueritudo
vitæ eius.

Psal. 83.

Diuinitus
discit obitum
suum.Affligit corpus
suum de-
bile.

2. Cor. 12.

Adhortatio
eius ad suos
sub mortè.Eucharistia
se munus.Cruce se co-
signans, fe-
liciter abit
vita.

*Alij Au-
strialiam.Obitu eius
miserè do-
lent paupe-
res.Miracula
ad eius ru-
mulum.Dicitur pa-
ter misero-
rum.

Interim sacrum funus de more componitur, & à circumstante psallentium choro nunc pijs lachrymis defletur, nunc psalmis & hymnis honoratur. Cuius ad Christum felix & liber transitus, sicut festiuo gaudio supernis ciuibus extitit, ita totam penè * Austriam nimio quodam & incòsolabili mœrore concessit. Vnde tòta penè prouincia ad tanti patris exequias anhelauit, nec solùm ex vrbibus aut oppidis, sed etiam ex vicis turba rusticorum luctuosa funeri occurrit. Multitudo quidem pauperum maximè constuens, senes incurui, debiles baculo sustentati, viduæ sparsis crinibus, pupilli laceris vestibus, omnes æquè lugentes, & à feretro pendentes, suum patrem, qui eos vestire, consolari, alere consueuerat, voce lachrymabili querebantur se amisisse. His familiaribus baiulis cælum suo clamore pulsantibus, charissimum corpus in dilectam sibi ecclesiam defertur, quam suprâ diximus ab eo fundatam, & in honore beati Symphoriani martyris dedicatam. In qua etiam non sine graui gemitu multisque lachrymis suorum, prout decebat tantum pontificem, cum dilecta sorore terræ mandatur. Quod quidem factū esse credimus diuina præordinatè gratia, vt quos eadem deuotio, eadem Christi charitas, idem affectus, non tam sanguinis quàm spiritus coniunxerat, dum agerent in carne, idem etiam sepulturæ locus, locus, inquam, quem iste deuotè construxit, illa fideliter rexit, coniungeret in morte. Vbi in testimonium sanctitatis eius, tot & tanta miracula quotidie coruscare videntur, vt nunc demùm veriùs cum Christo viuere credatur. Viuere, inquam, viuere certissimè probatur, per cuius meritum ab ipso Deo, qui salus & vita est omnium, cunctis fideliter petentibus multa salutis & vitæ beneficia præstantur. Atquè celeberrimum habetur hodieque Treuiris, certisque indicijs compertum, sanctitate & meritis Modoaldi omni circa regionem salutem frequenter à Deo concessam, si quando diuina vltionis animaduersione, aut aëris inclementia, vel fame, aut gladio, vel cuiusque aduersitatis tribulatione incumbente, patrociniū eius incolæ fideliter implorarent. Vnde pater & singulare refugium miserorum à ciuibus appellatur, eiusque depositio quarto Idus Maias cum maxima deuotione & festiua totius regionis exultatione ad laudem & gloriam diuinæ maiestatis celebratur. Obsecramus itaque, vt beati Modoaldi celeberrima apud homines pietas, & apud Deum omnipotentem efficax potentia, nostris quoque miseris compatiatur, peccatorum funes dirumpat, & in illo dilecto & desiderabili in cælis tabernaculo æternam nobis mansionem obtineat, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuut & regnat per immortalia secula seculorum, Amen.

LIBER TERTIVS.

Cur miracula fiant ad sanctorum reliquias. Cap. I.

Miracula
infirmos
confirmat.

Quoniam Voniā, adspirante Deo, nobilem beati Modoaldi profapia, altissima regij sanguinis linea productam, in primo huius operis libello dilucidauimus, in secundo vitam eius laudabilem paucisq; imitabilem, qua Deo charus hominibusq; venerādus extitit, omni regie nobilitati prætulimus, transitumque eius gloriosum angelicis choris gaudium intulisse perorauimus: nunc iam in tertio non ab re iudicauimus per paucis explicare ipsius sanctitatis indicia, qualia videlicet miraculorum primordia omnipotentis Dei gratia post quietam famuli sui dormitionem ex illius reliquijs in vrbe Treuereusi voluit ostendere. Licet enim signa minimè sint petenda fidelibus, ad corroborandam tamen infirmiorē plebis fidem, nonnunquam mortua sanctorum ossa attestari solent, quid eorum viuens egerit spiritus. Infirmis quippe mentibus non immeritò dissonantiam fidei tota præcedentis narrationis series generare videretur, si vir tam præclari apud seculum generis, tam eximia apud Deum sanctitatis, absque signorum attestatone inter homines latuisset, si gloriosa illius pignora, suis plurimum profutura veneratoribus, humani caruissent exhibitione honoris.

De Nortmannorum in Gallias & Germaniam irruptione. Cap. II.

Verum ex quanta Barbarorum crudelitate, ex quanta præfata vrbs desolatione occasio illa suborta fuerit, qua viri Dei merita fidelibus primùm innotuerint, paucis libet perstringere: quia quod in præfatiuncula huius opusculi de simili calamitate, alio inducta tempore, disseruimus, argumentum cognitionis esse valet his, quæ

quæ hoc in loco dicturi sumus. Ibi enim commemorauimus Barbaras nationes generaliter per omnes Galliarum fines furoris sui frena laxasse: hic verò inducimus Nortmannorum gentem indomitam, de vagina suæ crudelitatis eductam, quasdam Galliarum & Germaniarum partes occupasse. Quæ immanitate sui sceleris grassata, in ceruices fidelium velut vrsæ raptis catulis efferata, nulli sexui, nulli ætati parcere, senes reuerendos necare, iuuenes & adolescentes, pro viribus vel tempore se defendentes, confodere, paruulos matrum vberibus auulsos excerebrare, matronas castas, virgines pudicas dehonestare, vrbes nobilissimas flammis edacibus concremare, sanctuaria Dei aut subuertere aut prophanare, diuina & humana pari contemptu pessundare. Erat in his omnibus miseriam videre, iudiciumque Dei mentibus hominum tanto formidabile, quanto impenetrabile: nisi quia, vt datur intelligi, volens Dominus iustam in reprobos exercere vindictam, qui non custodierunt mandata eius, iratus in populum suum, tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos. Sed sicut in vasis iræ, duplici contritione feriendis, ira iustitiæ Dei hic inchoat, vt ea in futuro irremediabiliter disperdat: ita misericordia eius diligentes se plerumque per compendiosam martyrii viam migrare disponit ad illam inenarrabilem gloriam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: vt vnde reprobi rapiuntur ad pœnam, inde electorum alij ducantur ad palmam, alij castigatioribus redantur ad vitam & conuersationem bonam, iuxta quod scriptum est: Flagellato pestilente, sapiens sapientior erit.

Nortmannorum immanis barbaries.

Esa. 64.
1. Cor. 2.

Prover. 19.
stultus

Sacræ virgines metu Nortmannorum quid egerint apud Treuiros. Cap. III.

Huius horrendæ tempestatis procella urbem inuadente Treuerensem, omnes parere, trepidare, neque fugæ, quam non parauerant, neque præsidij vllam spem habere, præ oculis omnium imago mortis volitare, iucundæ populi vrbinitates in planctum, chori psallentium in luctum, choræ puellarum in lamentationes migrare: totius ciuitatis faciem immutatam videres, diuinæ religionis vix aliquas tenues reliquias remanere. Porro Deo dicatæ virgines, quas in oratorio beati Symphoriani martyris cœnobiali conuersatione Deo seruire supra exposuimus, inter tot mortis genera ad consueta orationum arma confugientes, pro castitate seruanda, quam deuouerant, non pro vita præsentis tuenda, quam despexerant, supernum cœpère auxilium ardentissima spiritus contritione inuocare, ac beati Modoaldi sepulcro omnes aduolutæ, vt eius patrocinio ab imminente eriperentur periculo, talibus vel talium similibus precibus feruntur penetrasse: Domine Iesù Christe, æterno patri fili coæterne, qui nascendo de virgine, illud maledictionis soluens elogium, Maledicta, quæ non fecerit semen in Israël, virginitatis semen in plenitudine temporum mandasti multiplicandum, vt tempore messis fructum eius reciperes centesimum, tu nostris gemitibus, tu nostris lachrymis & vocibus aurem accommoda solitæ pietatis, vt quam tibi deuouimus vitæ castimoniam, quam obtulimus carnis pudicitiam, confessoris tui Modoaldi precibus & meritis ab omni pollutione custodias, & quam nullus animi nostri meretur consensu, nulla Barbarorum violentia virginitati nostræ inferat corruptelam. Huiusmodi precibus cum magna spiritus contritione, cum magno lachrymarum imbri profusus, non defuit operatio supernæ exauditionis, non defuit exhibitio miraculorum beati confessoris.

Sacræ virgines contra Nortmannos S. Modoaldi implorant patrocinium.

Intra 30. dies virgines omnes moriuntur, magno Dei beneficio. Cap. IIII.

Næ ergo Deo sacratæ virgines mala viderent, quæ pro sexus fragilitate metuebant, neve bona amitterent, quæ pro castitatis obseruantia promeruerant, mirabile auditu, mirabilius visu: in pace lecto decubantes, intra dies triginta omnes præsentis decesserunt vita, tantoque feliciter, quanto perenniter victuræ, cum ornatis lampadibus sponte cælesti occurrentes, sempiternæ iucunditatis thalamum cum illo ingressæ sunt. Quarum corpora in eodem sunt oratorio recondita, in quo beati Modoaldi pignora: vt cuius patrocinantibus meritis animæ illarum cælum cum suo possidebant patrono, ipsius exigentibus reliquijs, corpora in eodem humarentur loco: vbi florent orationes earum, & exuberant Dei beneficia ad memoriam virginum extunc, & modò, & vsque in seculum.

Illustre beneficium & miraculum Dei.

CAP. V.

Cum igitur eiusdem tempestatis adhuc residerent vestigia, longaque solitudo pleraque sanctorum cohiberet loca, fiebat nimirum, vt ille sancti familiaris angulus

Prisci Ger-
mani sacra-
rum reliqui-
arum quam
cupidi.

gulus pro sui quidem dignitate parum obtineret reuerentia, neglectu vero ciuium omni custodia destitutus, etiam pateret iniuria. Sed ea mortalium incuria, nostro pontifici auctioris gloriae facta est materia. Quidam enim viri, genere Franci, suae gentis haud ignobiles, animo & corpore quammaximè valentes, sanctae deuotionis gratia urbem Treuerim accesserant, quam suorum sanctorum numero superbam, tum vetustatis dignitate celebratam, omni Gallia magis clarere compererant. Eius aliquandiu laribus obuersati, religione delectati, sacra terebant limina, ex ignotis penè notissimi: cum interea viros natura sagaces flamma subijt pulcherrimi facinoris, ut quocunque modo, precibus aut precio, tot sanctorum pignoribus cum maximo Treuirorum participarent beneficio. Quae ubi tardius procedunt, nihilque in illis bonae spei aut gratiae praesumunt, die noctuque animum fatigare, omnibus locis opportunitatem quaerere, nec flagitium arbitrari quauis arte, dummodò ne inefficaces redeant, inceptum peragere. Itaque simulata deuotione ecclesiam sancti Symphoriani subintrantes, eiusque omnia, quae sibi mox vsui forent, explorantes, vident domum incultam, iniuriae opportunam, ministris ciuibusque neglectam, merito quidem sui, Croesi diuitijs nobiliorem, sed rei familiaris inopia longe ceteris obscuriorem. Et quis, inquit, tuas Modoaede reliquias hoc totius urbis angulo coarctauit? Indignè certe sacrarium tuae dignitati comparauit. Vbi enim ianitor frequens in limine? Vbi varia supellex tuae ornatus ecclesiae? Nihil hic dignum tanto contuemur nomine. Quam sanctè, quam vtiliter tuorum hospitem poteris iter comitari, ut arentem nostrae regionis eremum larga benedictione patereris irrigari, vbi nec decori tuo chori psallentium, nec optimis virtutibus laudes deessent celebrantium. Audebimus tamen, si pace tua liceat, aliquid huius negocij attentare, partemque vel exiguam tui corporis absportare: ex quo Treuerensi quidem populo detrimenti minimum, nobis emolumentum plurimum, Deo propitio, poterit euenire. Hac familiari colloquutione velut in bonam frugem animati, simul quia nihil satis festinatur animo cupienti, optimum factu rati sunt noctem proximam huic operi dedicare, ne dum noctes diebus, moras dilatandis consultationibus innecterent, attentis ciuibus se cum suspectos, tum repulsa dignos efficerent. Remotis ergo arbitris, noctis ingressi tempore, pia sed audaci violentia mausoleum effringunt, sanctissimo foecundum corpore: dehinc vnus ceteris paratior, manum temerè iniiciens, & quicquid tenaci digitorum pedine concludere potuit, sibi recondens, fugam cum socijs maturat inuadere. Quod facinus licet amore sancti licenter perpetratum sit, non tamen sancto placuisse, rerum sequentium documento comprobari potuit. Simul enim cum illius extractis artubus, mirum dictu, sanguis copiosus erupit. Qui dum abundè tanquam de patenti vulnere proflueret, tenebris tamen visum arcantibus, raptores ipsos nihil huiusmodi aut videntes aut sentientes antè prodidit, quam à cepto deterruit.

Ex reliquijs
S. Modoaedi
furtim
ablatis, co-
piosus ma-
nat sanguis

CAP. VI.

Interea die terris reddito, cum matutina plebs ad orandum coepisset ex more concurrere, animaduertunt ecclesiae pavementum largo perfusum sanguine, nec statim re cognita, diu multumque incerta suspicione agitabantur, quanam illa essent caedis indicia, vbi nulla vnquam mactari consueuisset victima. Sed exploratis diligenter omnibus, primò recentis fracturae indicia, tum nocturna temeritatis damna luce clariùs patuere quaerentibus. Nec visus est labor difficilis fugitiosos insequi, cum sanguis à direptis emanans ossibus, nusquam locorum reos suos desereret, donec illos conscientia trepidos, nec satis periculi securos, suis vestigijs, & quidem haud obscuris, manifestos efficeret. Mittuntur ergo expediti equites iniuriam persequi, temeritatem corrigere: qui celerrimè fugientium terga prementes, eosque facili negotio à fuga retrahentes, delicti quidem gratiam faciunt, omnibus tamen bonis adnitentibus, receptas integrè summi pontificis reliquias ad urbem referunt. Quis enarrare sufficiat, relatis illis, quid gaudij, quid bonae spei ciuibus attonitis redierit? quam benignè, quam exultanter beatam memoriam Archiepiscopus cum summo cleri plebisque tripudio obuiam processerit, ac si tunc primum totus sibi sanctus obuenerit? Videres totam ciuitatem in occursum ruere, nullum in domibus, paucissimos in agris aut oppidis refedissee, ut caelo se proximum arbitraretur, quisquis exoccupatus, redeuntem salutatum ire mereretur.

Priscorum
Christiano-
rum erga
reliquias
deuotio,

CAP. VII.

Cete-

CAEgerum huius facinoris castigandi gratia, ne quid simile deinceps perniciofa crearet licentia, decernunt in commune, corpus sancti in propatulo positum, ab ecclesia transferre, caelestemque thesaurum firmioribus apothecis & tutiori arario commendare. Itaque arcam ligneam, firmissimis tabulis compactam, ferreisque nexibus circumquaque munitam accelerant, eoque translata confessoris pignora, in oratorium sancti Paulini super altare sanctae Crucis summa cum veneratione deportant: consulte scilicet, ut par pari, sacerdos sacerdoti iungeretur, illoque aduentantes duplici patrocinio solatiarentur. His additur ex Pario marmore tabula, ad extremam manum decoris mira sculptoris arte perducta, quae propter sepulcrum eius reperta, sepulchri nomen & meritum praeferebat, hac serie exarata: Hoc est sanctuarium Deo dilecti Treuerorum Archiepiscopi MODOALDI, cuius rex Dagobertus sanctitatem, sicuti in eius praeepto de Treueri continetur, intra Ligerim & Rhenum magnifice extulit & dilatauit. Quod etiam in superioribus memoratum est.

Transferuntur reliquiae S. MODOALDI.

CAP. VIII.

IGitur sancti Paulini ecclesia, nouo illustrata hospite, in quantam breui claritudinem peruenerit, quanto fidelium studio priorem neglectum correxerit, dum pauper cum diuite eodem suas necessitudines maturat deplorare, memoratum est incredibile. Sed postquam diuturna quies ocium, ocij vero securitas corruptos mores pepererat, totamque vrbs faciem immutatam, pro religione diuinorum contemptus inceserat, sustinenda erat necessario supernae correctionis sententia, quae pollutam licentiam sub freno distractionis coerceret. Itaque iuxta sententiam prophetae, A sanctuario meo incipite: in tempesta noctis silentio idem oratorium subito conflagrauit incendio, id scilicet agente diuina censura, quod ne per diem accensum, facili concurrentium restingueretur industria. Ferebantur vndique globi ignium ventis vrgentibus, totisque habenis regnabat flammaram impetus, cum interea expergefacti custodes, vident res suas in extremo sitas, opes ad subueniendum vbiuis imparatas. Itaque quod in tanto constrictis licebat articulo, festinare, concurrere, ingenti metu trepidare, nec contra niti, nec posse quiescere: postremo manerent, an fugerent incerti, malum improuisum, anceps periculum clamore testari. Quorum vocibus exciti licet admodum pauci, si qui tamen sub obscura nocte confluerant, aurum & argentum, quae prima mortales putant, variamque sacri ministerij suppellectilem summa ope tueri satagebant: de sanctorum vero pignoribus eruendis inmemores, nulli rerum minorem operam impendebant. Vnde & contigit, ut ignis edax, dum nulli locorum parceret, non solum arenam lignorum materiam penitus absumeret, sed tabulas quoque marmoreas, operis dignitate mirandas, circumquaque corrumpere.

Ezech. 9. S. Paulini aedes conflagrat.

CAP. IX.

IN tanta rerum difficultate quis tuas sancte reliquias non aestimaret iri perditum? Ruebat vndique moles aedificiorum, dissiliebat vi caloris soliditas marmorum, totaque sacrarum aedium facies, vna fauillarum erat congeries. Et quis omnium apothecam ligneam, contra vim ignis tenerrimam, quae media templi testudine in edito posita, omnem ruentis fabricae excipiebat impetum, crederet periculum euasisse? Sed quod actu difficilimum agris videbatur mortalibus, summo procuratori facilimum, rerum probauit exitus. Nam postera luce, cum plerique ciuium aduentare, & nocturnae tempestatis spectaculum more humani ingenij prospicere coepissent, sedatis tandem incendijs, propius accessere, id maxime curantes, ut vel modicas sancti fauillas colligentes, saluti posterorum reponerent. Quid enim aliud, quam vsque ad cineres tam diuturna clade absumptum crederent? Res mira, & nostris seculis inuisitata. Remota enim, quae omnem superficiem contexerat, incendiiorum congeries, cuncta praeter spem, quae sancti erant, integra reperere, ipsumque loculum totius expertem iniurie, ut aurum crederes de fornace productum, purgatum, non corruptum. Quisibi se à laudibus Christi continuit? Quis non gloriosum Deum in sanctis suis repetito clamore praedicauit? Tuum MODOALDE nomen, tuum meritum omnis sexus & aetas super astra leuaui. Sic Metensem quondam Stephanum prodit antiquitas inter miserorum caedes, inter barbaricae depopulationis atrocissimas tempestates, solum oratoriolum, sui martyrij sanguine consecratum, ignium exemisse discrimini, ut hinc tam praesentes colligerent quam futuri, quantum reuerentiae deberent protomartyri.

Vide insignem miraculum, & discite, quam cure sint Deo etiam ossa sanctorum eius.

CAP. X.

SED quia Maiorum ingressi vestigijs, qualiter beatus confessor suarum reliquiarum defensionem semper affuerit, monstrauius, libet cetera eius carptim attingere, ut que suorum supplicum post id dierum nunquam saluti defuerit, paucis absolucere. Mausoleum illud lapideum, quod à quibusdam temerarijs effractum, lateater expoliarum, sicut ex præmissis claruit, veterum memoria restabatur, postquam maioris cautelæ gratia, omnibus id consulentibus, precioso thesauro vacuatum est, pari nihilominus, atque dudum, reuerentia in eadem ecclesia compositum, sanctè admodum referuabatur. Huius superficiem docta manus artificis tabulis vndique marmoreis à fronte præcinxerat, eisque solidè adinuicem compactis, decorem operi, vsum decori addiderat. His verò ex vicinitate sancti corporis tantum virtutis, tantumque gratiæ salutaris diuinitus accesserat, ut credi vix possit, quantis mortalium incommodis, patrocinante sancti beneficio, salus exinde procurata sit. Quicumque enim longis febribus vsque ad ossa depastus, quisquis morbo diurno confectus, huc cum fidei integritate suarum ærumnarum querimoniam detulerat, rasura eiusdem marmoris aquæ mixta, & in potum sumpta, celerrimum languoris remedium certissima curatione obtinebat.

Nota mirā
vim mar-
moris in
mausoleo S.
Modoaldi.

CAP. XI.

Moguntia
eacomion.

HVIUS opis capeßendæ gratia cum hodieque innumeros ex diuersis mundi partibus videamus concurrere, nullumque frustra pij intercessoris suffragium desiderasse, vnum tamen fide & religione præstantissimum silentio præterire non est consilium. Moguntia, ciuitas totius Germaniæ celeberrima, Rheni imminet litoribus, commercijs patens, egestatis insolens, agrorum & vinearum fertilis, nulliusque necessariæ rei indigens, viris & ædificijs fatis exornata, sed multo beatius, quod preciosissimum religionis genus est, reuerendo monachorum ordine illustrata. Horum in vno monasterio, quod longè cæteris nobilior, sancti Albani dicitur, nostra memoria quidam præpositus Seueredus nomine, cælesti philosophia exercebatur, vir optimis artibus à tenero vngue imbutus, Deoque & hominibus ob multa ingenij bona charus & acceptus. Sed hos tam lætos successus præpediebat ægritudo continua, lentisque febrium vaporibus non lentè viri eminentis premebatur industria: qua peste acerrima iam per triennium exhaustis viribus, nihil postremò credidit salubrius, quam inuili medicorum opera cessante, cælestis manûs suffragium queritasse. Nam edoctus claritudinem Treuerensis ecclesiæ, eò profectus intendit, parsque factus supplicantis populi, humilis preceptor, sed celeberrimus beneficiorum impetrator, tumulum sancti accessit, potum abrafi marmoris syncerè participauit: nec fideli desiderio frustratus, breuè ex infirmo sanissimus, pallorem rediuiuo colore mutauit. Is non immemor beneficij, cum sanctis omnibus purè deseruiret, tum suo curatori familiaris inhaerebat, coque deuotionis circa illum profecerat, ut locum nostrum, quò eius reliquias nuper translatas didicerat, speciali affectu multus & frequens expeteret, antè fraternitati nostræ acceptus, tum verò ex assiduitate commanendi acceptissimus fieret. Huius relatu virtutem, quam expertus fuerat, fratribus sui studiosis compertam, haud iniuria nostræ narrationi credidimus inferendam, nihil verentes debili falsitatis calumnia pulsari, quæ tam veracis viri patrocinio facilè poterit eneuari.

Febricitans
potu rasi
marmoris
de sepulcro
S. Modoaldi
curatur.

CAP. XII.

Luc. 2.

NE verò quibusque sui supplicibus & deuotis semper ea incumbere videatur necessitas, ad obtinendum cuiusuis incommodi suffragium & doloris, potum puluerem illius abrafi marmoris, operæ precium erit præsentem exemplo animaduertere, quam facilis, quam paratus fuerit sibi famulantibus, se appellatibus nonnunquam sine hoc potu, solo virtutis obtentu respondere. Erat quædam sanctimonialis Deo deuota in eadem Treuerensi ciuitate, quæ psalmis, orationibus & vigilijs vacans, non discedebat de templo, ut Annam viduam crederes de euangelio. Sed cum illas atque illas sanctorum frequens circuiret reliquias, & in tabernaculo Dei, Deo plena mulier, suauissima laudis & compunctionis sacrificia offerret, tum ante omnes & super omnes excellentissimi præfulis Modoaldi sanctuarium venerabatur & frequentabat, amplexabatur & honorabat, atque coram eo affusa, immò affixa, quot preces deuotas, quasi tot acceptabiles hostias in odorem suauitatis ante conspectum diuinæ maiestatis dirigebat. Erga quem ex inspiratione diuina tantam conceperat deuotionem, ex deuotione amorem, ex amore familiaritatem, ut quæcunque sibi ex humanarum rerum, ut assolet, varietate obtigisset necessitudo, ad eum specialiter causam suam expositura recurreret, utpote quem vnum & solum, quodam ausu confidentiæ

fidentiæ dominum suum & crederet, & diceret, Hæc aliquando vi febrium tacta, cum acrius fatigaretur & æstualet, ad eiusdem domini sui memoriam se recepit, & causata cum eo de sui status, suæ salutis incommodo, huiusmodi querelam apud eum deposuit: Siccine, inquit, placitum est coram te domine mi, & ita congruit, vt cum alij, tam externi quam domestici, resuarum infirmitatum ad eum facilem & promptum obtineant adiutorem, me tuam singularem ancillam tam graui dolore, sine vlllo respectu clementiæ, pariaris fatigari? Quin potius beneficium, quod alijs elargiris gratuito, mihi, vt confidentius careris loquar, famulæ tuæ dominus impendas ex debito. Nec reputauerim mihi necessarium esse marmoris tui salutarem illam rasuram cum alijs bibere, quando fideliter & verè apud animum meum constat, sine hoc aut vlllo exteriori adminiculo te mihi posse subuenire. Hæc & his similia vbi coram domino suo tam pia quam fideli perorauit querimonia, subito correpta sopore obdormiuit. Vnde paulo post expergefacta, ita se incolumem factam, omniq; dolore ac tremore carentem inuenit, ac si tota illa febris cum somno pariter euauerit. Iesu bone, qua exultatione, quo gaudio, quibus illa ad hoc laudibus resiliuit, quo tripudio? Enimuerò quæ tam manifesto ipsius rei probauerit experimento, non se hæc hactenus frustra seruasse, neque quicquam frustra supplicasse Modoaldo. In spem proinde maximam animata, stabat tanta in hoc ipsum admiratione attonita, vt penè sui suarumq; rerum immemor, ne librum quidem psalmodiarum, qui quasi comes indiuiduus sibi semper adhærebat, recedens à sanctuario, meminere secum tollere à loco, quo reposuerat.

CAP. XIII.

Interea illò deueniens quidam adolescens, specietenus clericus, corpore & mente vagus, actu indisciplinatus, inuentum psalterium, nullius arbitri sollicitus, rapit: seseque inde celerius, nec tamen ab vrbe remotius, abripit: sed quo minus deprehenderetur, in suburbio diuersorium cuiusdam subintrat pauperis. Quasi verò, hominum ineptissime, damnum famulæ suæ, Modoaldo inspiciente & iam insequente, vllus locus, vlla latebra, vlla humani ingenij industria possit vel abducere vel occulere. Ergo quia mens in malum obdurata, nihil vnquam pensi, nihil habet moderati, iniquitatem super iniquitatem apponit, pannosque sui hospitis, quos vxor ipsius ad abluendum exposuerat, de nocte surgens & auferens, psalterio quasi lucro lucrum adiungit, impatiensque morarum & quietis, duplicati mali conscientia perurgente, nihil sibi mitius tutius ratus, noctis & fugæ præsidium inuadit. At muliercula somno manè excita, vbi neque supellectilem suam, neque fidelissimum illum suum hospitem inuenit, marito damnum conqueritur, fugientem furem euelligid subsequi adhortatur. Ille verò nihil moratus, velocius furem insequitur & comprehendit, atque execratus scædum hominem, violenter quod suum erat, & etiam psalterium aufert & reportat. Interea deuota sanctimonialis, vbi librum suum requirens non reperit, deuotione, qua confueuerat, ante sanctuarium Domini sui, dispendium suum causata, deplorat, etiam atque etiam eum precatur, vt sibi solita benignitate psalterium restituat, vnde sacrificium laudis Deo & ei immolaret, ac redderet altissimo vota sua. Nec fefellit affectum pia petitionis effectus iustissimæ exauditionis. Fit quæstio per totam urbem de psalterio: transit viritum ad alterum ab altero, donec rogatus pauper, qui receperat, exponit, reddit, sanctimonialis recipit, Deo gratias dominoque suo Modoaldo, non sine magno animi fideique ardore, rependit. Ecce lucidissima miraculorum insignia, sed paucissima de plurimis libata sunt: quibus tamen, si ea rectè animaduertitis, sic vita Modoaldi gloriosa & merita præclara splendidissime illustrantur, ac si aurea tabula gemmis vel lapidibus preciosis distincta & decorata videatur. Quid enim eius vitam, nisi auream rectè dixerim tabulam, aureis videlicet operibus coruscantem? Quid gemmas vel margaritas in tabula, nisi interlucentia gestis eius miracula? Porro sicut nec virtutum eius, ita nec huius libri finem à nobis conuenit expectari: quia dum quotidie, Deo militem suum glorificante, nouis & præcipuis effulgeat miraculis, noua perinde materia nouos quotidie & præcipuos exoptulat scriptores: immò summa moles materiæ Tullianis insultat ingenijs & eloquentiæ. Sed facessat apud fidelium mentes indigna describendis sancti viri gestis sollicitudo & molestia. Atqui preciosa eius memoria æternaliter viget, & super omnia redolet aromata, vt pote qui gloria præditus immarcescibili, semper multiplicatur vt palma & cedrus Libani, & germinat vt lilium, floretque ante Dominum per omnia secula seculorum, Amen.

Epistola

Epistola F. Thietmari de translatione S. Modoaldi.

OMNO & patri Stephano, diuina electione Abbati, & sanctæ congregationi, beato Apostolo Iacobo sub eius moderamine in Leodio famulanti, Frater Thietmarus, quem dicunt procuratorem ouilis beati Petri in Helinuardeshuyfen, cum omnibus Christo secum militantibus, munus perfectæ charitatis ex animo, & plenæ fraternitatis pensum ex debito. Quoniam pater serenissime, ut multorum didicimus relatione, Apostolicæ religionis norma perfectissime imbuti, Apostolicæ vitæ tenorem fide & actibus imitami, dignum duximus vos verbis Apostolicis affari: Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui vos idoneum elegit ministrum noui testamenti, non solum litera, verum etiam spiritum modulamine laudem omnipotentis Dei pronunciare, & sanctorum suorum gloriam presentibus posterisque seculis imitabilem verbo & scriptis prædicare. Vberimus namque vestri cordis hortus, totius Aquilonaris frigoris torpore depulso, Australis spiritus grata temperie afflatus, dulcissima stillauit aromata, quæ sui fragrantia longè lateque diffusa, odorem bonæ vestræ opinionis ad nostram usque transfundere notitiam. Et licet tot terrarum spatia nobis ad spectum vestri notitiam celauerint, tamen morum maturitas, cordisque sinceritas, ac piæ mentis affectus, ingenijque patet efficacia. Et in hoc miranda omnipotentis Dei mortalibus prædicatur dispensatio, quoniam sunt homines super millia, quorum notitiam retinemus ex facie, sed nec modicam quidem intentionem cognoscimus ex corde. Vestri autem cordis, licet carne absentis, arcana quodammodo perspicimus, quoties beati patris nostri Modoaldi vita mellifluis tractatu nostris insonat auribus, & delectabilia vocis vestræ percipimus modulamina, quoties dulcisonam cantus eius melodiam siue concinimus, siue concinentes attendimus. Hæc vitæ que luculenter digesta, tantam super omnia aromata dulcedinem faucibus nostris indidere, tantamque dilectionis plenitudinem cordibus nostris infundere, ut nullius amaritudinis rancore valeant aboleri, nullius molestiæ tædio euacuari. Pro talibus tantisque beneficijs iustissimum rati modis omnibus gratiarum præconijs piæ deuotionis vestræ studio respondere, in nobis nihil laboribus vestris æquiparandum ex nobis sufficimus æstimare, quoniam superant omnem facundiam laudis nostræ. Quapropter totis medullis conuersi ad eum, qui ore vestro magnificatur & voce glorificatur, nostroque licet exili, famulatu honoratur, indefessè supplicamus, quatenus suis meritis ac precibus vobis pro gratiarum actione perennis gloriæ coronam, pro mercede æternæ vitæ beatitudinem apud Christum obtineat, cui proculdubio impenditur, quicquid sanctis suis obsequij dignè ac laudabiliter exhibetur. Igitur quoniam indagatioe sufficienti, nulla vnquam abolitione delendam, vestri notitiam tenemus, par est, ut studio nostræ manûs & linguæ nos quoque ad vestri notitiam perducamur. Offerimus itaque vestræ beatitudini translationis beatissimi patris nostri Modoaldi libellum, humili stylo digestum, vestræ dignationis solertia corrigendum, vestra autoritate corroborandum. Cuius seriem indagantes, cognoscetis de situ loci & exordio cœnobij nostri, quam benigna & mirabili dispensatione Dei in prosperos successus conualuerit, quam deuota piorum ad stipulatione in augmentum religionis excreuerit. Patebit etiam, cuius occasionis euentu, pio dudum accens desiderio, largæ omnipotentis Dei miseratione, in tantam animi fiduciam simus promoti, ut preciosissima sanctorum pignora, quæ nulla auri vel argenti copia dignè valerent comparari, pia importunitate postulata mereremur adipisci. Quæ condigna veneratione & honorificentia loco nostro illata, diuersis miraculorum signis diuina glorificauit dignatio, ut liquidò claret cunctis, cuius meriti, cuiusque magnificentiæ sit eorum spiritus in cælis. In his omnibus agnitione nostra totiusque rei nostræ summa vobis sufficienter patefacta, pater reuerentissime, sanctitatem vestram ad congratulandum nobis inuitamus cum omni charitatis deuotione, affectu deprecatorio verbis vtentes Psalmistæ: Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Hanc autem magnificationis vestræ seriem exigimus, ut sicut eiusdem beati patris nostri Modoaldi nobilem profapiam vitamque laudabilem luculento stylo digessimus, ita quoque translationis eius schedulam, ingenij vestri scalpello elimatam, per cauernas pij cordis vestri traducatis, quæ impositum quippiam vel admittere vel emittere nullatenus consueuere. In hoc igitur fraternæ charitatis intuitu desiderio nostro satisfacite, ut sacrificium præteriti operis, quod Christo per nos obtulistis, iam holocaustum fiat,

2. Cor. 3.

In Christū
redundat,
quicquid
eius sanctis
impeditur.

Reliquiæ
quàm pre-
ciosæ.

Psal. 33.

& hostiæ immaculatæ caudam medullatam, id est, boni operis perfectionem, auctoritate piæ deuotionis vestræ roboratam à vobis, denuò omnipotenti Deo per omnia placabilem exhibeamus, gratanterque susceptam hoc ordine recitandam teneamus.

Translatio sancti Modaldi archiepiscopi.

BEATVS Modaldus, vir venerandæ memoriæ, summæ ingenuitatis linea præclarus, sanctitatis excellentia præcipuus, generositatis normam, morum nobilitate commendabat. Literali quoque scientia, in domo Domini plantatus, quasi palma floruit, & vt cedrus Libani multiplicatus, totius suauitatis germina circunquaque redolentia produxit. Vnde contigit, vt ordinationi diuinæ dispositionis regali celsitudine procerumque constantia concordante, totiusque Cleri ac plebis voto conspiciante, vir Deo & hominibus acceptus, Treuirorum sedi subrogaretur episcopus. Itaque pius pater, occasione pastoralis curæ, multiplici bonorum operum exercitio ad eò se studebat informare, vt continuo virtutum candore dealbatus, per altitudinem contemplationis ad cælestia euolaret. Interea dum domus Dei decorem diligeret, & ad referendas dignas conditori laudes ardentissimo semper amore flagraret, super ripam Mosellæ oratorium in honore beati Symphoriani martyri, extruxit, ibique congregationem sanctarum virginum, amplexibus sponsi cælestis mente & habitu in defensione immortalium, instituit: vbi etiam idem pater amantissimus, defatigatum spiritualibus exercitijs spiritum Deo reddens, tumulatus quiescit.

Genus.
Mores.

Literatura
S. Modal-
di.

Interea Nortmannorum turmæ efferæ, de vagina suæ crudelitatis eductæ, quasdam Gallia ac Germaniæ partes occupantes, urbem Treuerensium inuasere. Qua immanitate sui sceleris grassantes, nulli ætati, nulli sexui pepercere, matronas castas & virgines pudicas dehonestantes, sanctuaria Dei prophanantes, diuina & humana pari contemptu pessundantes. Porro præfatæ virgines Deo dicatæ, ne mala viderent, quæ pro flexis fragilitate metuebant: neve bona amitterent, quæ pro castitatis obseruantia promeruerunt: beati Modaldi sepulcro aduolunt, creberrimis singultibus tandem obtrunere, vt, mirabile dictu, infra dies triginta omnes ex hac luce migrarent, & in eadem ecclesia in pace quiescerent. Qua de re cum hunc tantæ sanctitatis locum, inhabitantium frequentia destitutum, repentina cohiberet solitudo, extranei quidam clerici animo sagaces, quasi laudabilis furti desiderio ducti sunt, nec id flagitium arbitantes, si quauis arte sanctorum reliquijs participarent. Remotis ergo arbitris, nocturno tempore ingressi, mausoleum beati Modaldi effringunt, manumque temerè mittentes, quicquid tenaci digitorum pectine concludere potuerunt recondentes, fugam inièrunt. Quod facinus, licet amore sancti perpetratum sit, & ad declaranda ipsius merita Deus permisit, non tamen ipsi sancto placuisse, rerum exitus comprobauit. Nam ex membris eiusdem extractis, mirum dictu, sanguis copiosus erupit: qui raptorum stillando denotans vestigia, nusquam locorum fugitiuos deseruit, donec die terris reddita, ab insequentibus rei comprehenderentur: & omni negotio vacuatis euadendi gratia indulta, ex integro summi pontificis reliquiæ ad urbem cum omni honore transferuntur. Caterum ne quid simile deinceps perniciofa crearet licentia, decernunt in commune corpus sancti, in propatulo positum, ab ecclesia transferre, cælestemque thesaurum firmiter apothecis & tutiori arario commendare. Itaque arcam ligneam, firmissimis tabulis compactam, ferreisque nexibus circunquaque munitam, accelerant: eoque translata confessoris pignora in oratorium sancti Paulini super altare sanctæ Crucis summa cum veneratione deportant.

Nortman-
norum im-
manis cru-
delitas.

Magni Dei
miraculum.

Item aliud
valde exi-
mum.

Dehinc interiecto multi temporis interuallo, peccatis exigentibus, occulto Dei iudicio, idem oratorium subito conflagrauit incendio, intempestæ noctis silentio. Cuius fragore exciti custodes, variam sacri ministerij suppellectilem summa optueri satagebant: de sanctorum verò pignoribus eruendis immemores, nulli rerum minorem operam impendebant. Vnde & contigit, vt ignis, dum nulli locorum parceret, non solum arentem lignorum materiam penitus absumeret, verum lapides, tabulas quoque marmoreas, operis dignitate mirandas, circunquaque corrumperet. In tanta rerum difficultate quis tuas, sancte, reliquias non æstimaret iri perditum? Quis enim aliud, quam vsque ad cineres tam diuturna clade absumptas crederet? Res mira & nostris seculis inusitata. Postera luce plerique propius accedentes, vt vel modicas sancti fauillas colligerent, remota, quæ omnem superficiem altaris contexerat, incendiolum congerie, cuncta præter spem, quæ sancti erant, salua reperere, ipsamque loculum totius expertem iniuriæ. Quis ibi à laudibus Christi continuit?

Inflamma-
tur orato-
rium S. Pau-
lini.

Stupendum
sanè mira-
culum.

Tuum

Tuum Modoalde nomen, tuum meritum omnis sexus & ætas super astra tulere, Deum gloriosum & mirabilem in sanctis suis, repetito prædicantes clamore.

Post hæc venit vir venerandæ religionis, Abbas merito & nomine, de Saxoniam partibus, diuturno iam accensus desiderio, ut patroni alicuius probatæ sanctitatis corpus integrum, quod sibi largiri dignaretur Dominus, honorificè suis inferret sedibus. Hic nanque, prælibatis suis suorumque ieiunijs & orationibus, crebrisque vigiliarum singultibus, quasi prærogatiuis apud Deum obtinuerat legationibus, ne votis sui desiderio deberet frustrari. Quapropter ipsius gratia præeunte ac disponente, & venerandæ memoriæ Brunone Archiepiscopo annuente, totiusque ecclesiæ concordia voto adspirante, gloriosissimi pontificis Modoaldi corpus preciosissimum meruit suscipere. Quod cum inestimabili gloria & solenni ornatu ac melodia, vniuerso clero comitante, & promiscui sexus ac ætatis plebe circumfluente, de loco suæ sedis eductum, in Saxoniam decentissimè est translatum, & in oratorio beati Petri Apostoli in cœnobio, quod dicitur Helinuardeshuysen, honorificè locatum. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis M. C. VII. à venerabili Thietmaro, huius nominis secundo, successione autem sexto eiusdem loci Abbate, anno ordinationis eius xxvij. regnante Domino nostro Iesu Christo cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Bruno, Archiepiscopus Treuirensis.

S. Modoaldus in Saxoniam translatus.

VITA S. RICTRVDIS MARTIANENSIS, PER HUGBALDVM MONACHVM ELNONENSEM, AD STEPHANVM EPISCOPVM CAMERACENSEM SCRIPTA ANNO CHRISTI 907. Stylus obscurus & simplex, in gratiam Lectoris mutatus est per F. Laurentium Surium.

PRAEFATIO AVTHORIS.

In membrorum Christi compage vi excellentiori, ita merito quoque magis honorabili domino & præfati Stephano, secundum nomen suum Apostolicæ reuerentiæ signo ab hominibus quidem coronato, sed demum ob meritum insignia cum eis, quorum insitit vestigijs sanctitatis, à Deo coronando, Hugbaldus, sacerdotum & monachorum omnium minimus, immarecensibilem, virtutumque floribus vernantem à Deo optat precaturque coronam. Rogarunt me iam pridem Clerici & Deo sacratæ virgines congregationis S. Rictrudis, ut tum illius, tum prolium eius gesta conscriberem: ego verò distuli, vel quòd quantulamcunque scientiam meam tantæ materiæ scirem imparè, vel quòd ob longitudinem temporum nulla certæ fidei scripta, quibus ea continerentur, mihi videre contigisset: vererèque, ne dubia pro exploratis, & vana atque cõmentitia pro veris annotarem. Sed cum renitenti mihi quasdam offerrent historias, quæ cum dictis ipsorum consentirent, & iam fidem mihi facerent illi, quorum non contemnendæ personæ viderentur, quòd ea, quæ ipsi assererent, olim literis consignata fuissent, sed Nortmannorum sequissima rabie omnia populante interijssent: demum adiuratus per tremendum diuinæ maiestatis nomen, cessi illis, fecique etiam non ut debui, at tamen ut potui: nec mihi studio fuit verborum adhibere phaleras, sed lectoris & auditoris consulere vtilitati. Cùm autem opusculum absolutum vestræ excellentiæ examinandum traderetur, visum est illius prudentiæ quædam in eo desiderari, quæ ad conciliandam libris auctoritatem solent à studiosis requiri, nempe, personæ, loci & temporis annotationem. Et mihi quidem satis superque sufficere videbatur, si tam præclara tantorum virorum nomina, gesta & loca exprimente libello, supprimeretur locus & persona scriptoris, ne per hæc ceu atram quandam nubem obscurari viderentur astra tanti splendoris: at quia aliter visum est sanctitati vestræ, celeberrima nominis vestri prælucente lampadè, nostras quoque confidimus illustratum iri, quanuis tetras, tenebras: dumque Stephanum inclytum antistitem libelli huius loquetur Præfatio, nostræ quoque exiguæ personæ mentio fiet. Locus autem, ut nōstis, non est mihi iam, sicut olim, in clarissima vrbe, sed libenter me gloriari vel postremum monasterij beatissimi Amandi, egregij confessoris Christi, monachum, nisi propter peccata mea tam crebrò inde eijcerer metu barbaricæ incursionis. Quid verò mihi tempus exprimere necesse est, quod omnium infelicissimum esse videtur, ita ut non nisi cum Propheta ad Deum clamare libitum sit: Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis, quibus vidimus mala. Respice

Nortmannorum populationes.

Pfal. 89.